УТВЪРДИЛ:
МАРИО СМЪРКОВ
ОБЛАСТЕН УПРАВИТЕЛ НА ОБЛАСТ
С АДМИНИСТРАТИВЕН ЦЕНТЪР ВАРНА

СТРАТЕГИЯ

СТРАТЕГИЯ НА ОБЛАСТ ВАРНА ЗА РАВЕНСТВО, ПРИОБЩАВАНЕ И УЧАСТИЕ НА РОМИТЕ (2022-2030)

СЪДЪРЖАНИЕ

I. ВЪВЕДЕНИЕ.....4

II. АКТУАЛНО СЪСТОЯНИЕ НА РОМСКАТА ОБЩНОСТ.....6

1. Демографско развитие и териториало разпределение.....6

2. Анализ на състоянието на ромската общност по сектори.....9

2.1. Образование.....9

2.2. Здравеопазване.....21

2.3. Жилищни условия.....25

2.4. Заетост.....28

2.5. Върховенство на закона и недискриминация.....32

2.6. Култура и медии.....38

2.7. Овластяване и равни възможности на ромската жена.....38

III. ВИЗИЯ.....41

IV. СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ.....42

V. ВОДЕЩИ ПРИНЦИПИ И ХОРИЗОНТАЛНИ ЦЕЛИ ПРИ ИЗПЪЛНЕНИЕТО.....42

VI.ПРИОРИТЕТИ.....44

1. Образование.....44

2. Здравеопазване.....47

3. Заетост.....49

4. Жилищни условия.....50

5. **Върховенство на закона и антидискриминация**.....52
6. **Култура и медии**.....54
7. **Овластяване и равни възможности на ромската жена**.....56

VII.МЕХАНИЗМИ ЗА УПРАВЛЕНИЕ.....57

VIII. МЕХАНИЗМИ ЗА МОНИТОРИНГ И ОЦЕНКА.....58

IX. ЗАКЛЮЧЕНИЕ.....59

I. ВЪВЕДЕНИЕ

Настоящата Стратегия на област Варна за равенство, приобщаване и участие на ромите (2022-2030), наричана Стратегията, е документ, задаващ насоките за изпълнение на политиките за социално-икономическо приобщаване и участие на ромите. Тя се приема в изпълнение на Националната стратегия на Република България за равенство, приобщаване и участие на ромите (2021-2030) и надгражда постигнатите резултати, както и първоначалната промяна в тенденциите, спрямо ромската общност.

Задълбочаването на бедността и социалното изключване са основание за засилване на мерките за преодоляване на предизвикателствата, пред които са изправени все още редица граждани в уязвимо положение, включително и тези от ромската общност.

Пандемията от COVID-19 засили уязвимостта на изолирани и маргинализирани ромски общности и показа спешната нужда от по-ефективен и всеобхватен политически отговор на национално и областно ниво. Стратегията потвърждава дългосрочния ангажимент на държавата за сътрудничество с всички заинтересовани страни за справяне със съществуващите проблеми и предизвикателства пред ромите, за които има риск да се влошат от въздействието на пандемията от COVID-19.

В настоящия документ терминът „роми" се използва като общ термин. Той включва групи от хора, които имат повече или по-малко сходни, но не едни и същи културни и социални характеристики. Самоопределянето им също може да бъде различно. В България трайна тенденция е част от хората, които околното население възприема като роми, да се самоопределят като българи, турци, румънци и т.н. Не всички роми са обект на социално изключване, но всички те могат да станат обект на дискриминация и да бъдат лишени от права. Стратегията прилага общ и целенасочен интегриран подход към гражданите в уязвимо положение от ромски произход и не изключва оказването на подкрепа и за лица в неравностойно положение от други етнически групи.

Стратегия на област Варна за равенство, приобщаване и участие на ромите (2022-2030), се вписва в контекста на развитието на европейските интеграционни и приобщаващи политики, като отчита и насоките, дадени в Съобщението на Европейската комисия до Европейския парламент и Съвета от 7 октомври 2020 „Съюз на равенство: Стратегическа рамка на Европейския Съюз на ромите за равенство, включване и участие", както и анексите към него „Насоки за планиране и прилагане на националните ромски стратегически рамки" и „Портфолио от показатели". Стратегията ще допринесе за изпълнението на Плана за действие на ЕС за борба с расизма (2021-2025) и Европейския стълб на социалните права.

Политиките за равенство, приобщаване и участие на ромите са в Дневния ред 2030 на ООН за устойчиво развитие, които поставят специален фокус върху уязвимите лица/ групи в риск от маргинализиране и социално изключване. Изпълнението на приоритетите и целите на Стратегията в областта на заетостта, образованието, здравеопазването и жилищната политика, ще допринесат за постигане на Целите за устойчиво развитие на ООН, и в частност: Цел 1 „Изкореняване на бедността повсеместно и във всички нейни форми.“, Цел 2 „Премахване на глада, постигане на сигурност на храната и по-качествено хранене и насърчаване на устойчиво селско стопанство.“, Цел 3 „Осигуряване на здравословен начин на живот и стимулиране на благосъстоянието за всички във всички възрасти, Цел 4 „Осигуряване на приобщаващо и равностойно качествено образование и стимулиране на възможностите за учене на всички през целия живот.“, Цел 5 „Постигане на равенство между половете и овластяване на всички жени и девойки.“, Цел 7 „Насърчаване на постоянен, приобщаващ и устойчив икономически растеж, пълна и продуктивна заетост и достоен труд за всички.“ и Цел 10 „Намаляване на неравнопоставеността в и между страните“. Стратегията се вписва в контекста на развитието на европейските политики в областта на интеграцията на ромската общност, като отчита насоките, дадени в директиви, препоръки, резолюции, съобщения, заключения и други документи на Европейския съюз.

Стратегията съответства и пряко кореспондира с други областни стратегически и програмни документи на областално ниво.

Стратегията прилага целенасочен интегриран подход към, който се прилага в рамките на по-общата стратегия за борба с бедността и изключването.

Стратегията определя основните приоритети, водещите принципи и хоризонтални аспекти, цели и механизми за изпълнение и мониторинг. Тя обхваща следните 6 приоритетни области: образование, здравеопазване, жилищни условия, заетост, върховенство на закона и недискриминация, култура и медии, които съответстват на националните и европейските приоритети в сферата на социално-икономическо приобщаване и участие на ромите.

Стратегията е изработена в резултат на сътрудничеството на отговорните публични институции с гражданския сектор и в частност ромски и други неправителствени организации.

Настоящият документ се приема за период до 2030г. включително. Оперативното изпълнение на Стратегията се осъществява чрез краткосрочните общински планове за действие (ОПД).

След 2030 година, Стратегията ще може да бъде продължена, допълнена или изменена, в зависимост от постигнатите резултати,

съществуващите политически, социални и икономически реалности и новите предизвикателства

II. АКТУАЛНО СЪСТОЯНИЕ НА РОМСКАТА ОБЩНОСТ

1. Демографско развитие и териториално разпределение.

Преброяванията са единствените изчерпателни демографски изследвания, в които се включва и въпрос за етническата принадлежност на населението. Участието на населението при отговора на този въпроси е доброволно. Независимо от това получената информация дава възможност основните демографски характеристики на населението да бъдат анализирани в съответствие с етническата принадлежност.

В България живеят 6 520 314 души - това показва предварителната оценка на Националният статистически институт от преброяването през есента на 2021година.

Населението на София е близо 1,5 милиона, а най-малката област остава Видин - с население от 74 хиляди души.

Преброени са над 2,8 милиона домакинства, като средно в едно домакинство живеят по 2-3 лица.

Наблюдава се намаление на населението при последните четири преброявания, като най-голямо е то при преброяването през 2021 година - с 844 000 души или с 11,5 на сто спрямо 2011 година.

Естественият прираст за периода 2011-2021 година е в размер на минус 448 000 души или 53 процента от общото намаление за периода. Останалите 47 процента се дължат на отрицателното салдо на външната миграция през периода.

Разпределението на населението по възрастови групи показва задълбочаване на процеса на застаряване. Делът на лицата на възраст над 65 години и повече се увеличава с 5,4 процентни пункта спрямо 2011 година и с 9,6 процента спрямо 1992 година. Намалява броят и относителният дял на децата и лицата в активна възраст. Увеличава се населението, което живее в градовете за сметка на обезлюдяването на селата.

Варна се нарежда трета в страната по брой население. Към 31 декември 2020 г. населението на област Варна е **470 124 души**, което представлява 6.8% от населението на България и нарежда областта на трето място по брой на населението след областите София (столица) и Пловдив (666 хил. души), и преди област Бургас (410 хил. души). В сравнение с 2019 г. населението на областта през 2020 г. се увеличава с 239 души, или с 0.1%. Основните фактори, които влияят върху измененията в броя и структурите на населението, са демографските процеси - раждаемост, смъртност и миграция. Демографската ситуация в област

Варна през 2020 г. се характеризира с отрицателен естествен прираст, намаляване на броят на живородените деца и коефициентът на обща раждаемост, в същото време се увеличава броят на починалите лица и коефициентът на обща смъртност.

Раждаемост - През 2020 г. в област Варна са регистрирани 4 243 родени деца, като от тях 4 219 (99.4%) са живородени. В сравнение с предходната година броят на живородените е намалял с 65 деца, или с 1.5%. Коефициентът на обща раждаемост в област Варна през 2020 г. намалява с 0.1 процентни пункта в сравнение с предходната година. Броят на живородените момчета (2 167) е със 115 по-голям от този на живородените момичета (2 052), или на 1 000 родени момчета се падат 947 момичета. В градовете и селата живородените са съответно 3 543 и 676 деца. Коефициентът на раждаемост в градовете е 9.0%, а в селата - 8.8%. През 2019 г. тези коефициенти са били съответно 9.2% и 8.8%. Средната възраст на жените при раждане на първо дете се увеличава в сравнение с 2019 г. и е 28.4 години. През 2020 г. броят на живородените извънбрачни деца в област Варна е 2 475, или 58.7% от всички живородени. Относителният дял на извънбрачните живородени деца е по-висок в селата (69.7%) отколкото в градовете (56.6%).

Смъртност - Броят на починали лица през 2020 г. в област Варна е 6 930 души, като спрямо предходната година той се увеличава с 940 случая. Смъртността сред мъжете продължава да бъде по-висока в сравнение със смъртността сред жените Продължават и силно изразените различия в смъртността сред градското и селското население. Коефициентът на смъртност е по-висок в селата отколкото в градовете. През 2020 г. в областта са починали 15 деца на възраст до една година.

Бракове и бракоразводи- регистрираните юридически бракове през 2020 г. в област Варна са 1 687 - с 373 по-малко спрямо предходната година. От всички регистрирани бракове 77.9% (1 315) са сред населението в градовете, докато в селата са сключени 372 брака. Коефициентът на брачност намалява в сравнение с 2019 г., намалява и броят на разводите - през 2020 г. е бил 688, със 103 по-малко от този през 2019 година. От всички прекратени бракове 89.0% се отнасят за населението в градовете.

През 2020 г. в преселванията между населените места в област Варна са участвали 8498 лица. От преселващите се в страната 13 675 са избрали област Варна за свое ново местоживеене. Областите с най-големи относителни дялове в миграционния поток към област Варна са Добрич - 5.9%, София (столица) - 5.7% и Шумен - 4.3%. Най-малко преселили се в област Варна има от областите Кърджали и Смолян (0.1%). През 2020 г. 655 души са променили своя настоящ адрес от област Варна в чужбина, а 2 821 лица са променили своето обичайно местоживеене от чужбина в област Варна.

Ромите са третата по големина етническа група в България. Лицата от ромската етническа група са разпределени териториално във всички области. Област с административен център гр. Варна не е от областите с най-голям дял на самоопределилите се като роми, но като се има предвид привлекателната сила на гр. Варна като голям икономически, туристически и търговски център, абсолютният брой на тази общност не е малък.

Териториално разпределение на ромското население в област с административен център гр. Варна.

Продължава тенденцията част от хората, които околното население назовава „роми" или „цигани" да се самоопределят като българи, турци, румънци и др., което произтича от правото на преброяваното лице само да определи етническата си принадлежност или да не посочи такава.

Област Община Населено място	Лица, отговорили на доброволния въпрос за етническа принадлежност	Етническа група				Не се самоопределили
		българска	турска	ромска	друга	
ВАРНА	*424893*	*371048*	*30469*	*13432*	*5638*	*4306*

- Самоопределилите се като роми, живеят предимно в селата и надвишават значително живеещи в градовете роми.
- В сравнение с другите основни етноси ромите имат най-ниска степен на урбанизираност – 37.4% живеят в градовете.
- Най-голям е делът на самоопределилите се като роми в общините Провадия, Аксаково и Вълчи дол. С най-нисък дял са общините Белослав, Варна и Долни чифлик. На територията на областта няма общини без самоопределили се като роми.
- Най-компактните групи ромско население живеят в община Варна, община Провадия и община Аксаково.
- Струпване и изолация на ромски общности се наблюдават в множество села в голяма част от общините в областта. Най-голям е броят на лицата живеещи в обособени ромски общности в: *община Варна* – град Варна, село Каменар; *община Провадия* – град Провадия, селата Бозвелийско, Градинарово, Блъсково, Снежина, Житница; *община Аврен* – селата Синдел и Дъбравино; *община Долни чифлик* – град Долни чифлик, селата Гроздьово, Старо Оряхово, Детелина и Горен чифлик; *община Вълчи дол* – селата Бояна, Михалич и Радан войвода; *община Аксаково* – град Игнатиево и село Слънчево; *община Дългопол* – град Дългопол, селата Величково и Камен дял; *община Бяла* – село Дюлино.

В тези населени места са се обособили изолирани ромски квартали, като повечето са съставени изцяло от представители на ромската общност. В тях са налице разнообразни рискови фактори подкрепящи бедността – слабо владеене на български език, ниско или липсващо образование и квалификация, нередовно посещаване и ранно отпадане от училище, трайна безработица и липса на трудови навици и умения, ограничени възможности за реализация на пазара на труда, лоши битови условия и липса на достъп до образователни, здравни и социални услуги. Характеризират се с най-голям брой многодетни семейства, непълнолетни майки, лица на продължително социално подпомагане, деца настанени в институции.

Много роми страдат от крайна бедност, безработица, ниско ниво на образование, неадекватни жилищни условия, лошо здравеопазване и благосъстояние. Социалното изключване засилва предразсъдъците срещу ромите, което прави тяхната маргинализация социално приемлива. В особено неравнопоставено положение остават категории от ромската общност като ромските жени, младежи, възрастни хора. Веднъж те биват дискриминирани като роми и втори път включително от членове на ромската общност. Ромските жени и младежи продължават да изостават спрямо ромските мъже и жените в общото население в ключови области като здравеопазване, образование и заетост.

II. Анализ на състоянието на ромската общност по сектори.

❖ ОБРАЗОВАНИЕ

През 2020г. разпространението на новия вирус Covid-19 и все по разрастващата се пандемия изправиха образователната система пред съвсем нова ситуация. Всички училища и детски градини в България затвориха врати, а това изправи пред сериозни предизвикателства и учители, и ученици, и родители. Кризата с коронавируса доведе до ускорена дигитализация. Усилията, които бяха положени в цялата сфера на образованието бяха огромни. Училищата продължиха работа в онлайн среда и дистанционното образование продължи да се осъществява през различни онлайн платформи, като в интернет е достъпен широк набор от учебни материали, които могат да помогнат за осигуряване на непрекъснатост на дейностите за образование и обучение.

С приемането на Закона за предучилищното и училищното образование ЗПУО и извеждането на приобщаващото образование като приоритетна политика РУО - Варна активно и последователно изпълнява мерки за осигуряване условия за осъществяване на приобщаващо образование, което се изразява в прилагането на диференциран и индивидуализиран подход към децата и учениците, включително от уязвими групи, в т.ч. роми, чрез компенсиране на затрудненията при усвояването на учебното съдържание, липсата на мотивация и трудностите

при завършване на клас, етап или степен на образование. Прилагат се мерки и за развитие потенциала на онези от тях, за които майчиният език е различен от българския и които не владеят добре български език. Заедно с работата по Механизма за съвместна работа на институциите по обхващане и включване в образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст приоритетно се осъществява и работа с родители от уязвими групи, в т.ч. роми.

За учебната 2020-2021 година броят на децата подлежащи за подготвителна група и първи клас са: деца в подготвителни групи в училищата – 676; деца в подготвителни групи в детски градини –3308; ученици в I-ви клас –3882

Училищната мрежа за 2021-2022г. - в област Варна функционират 235 образователни институции, като от тях:

- 99 детски градини,
- 125 училища;
- 5 Центъра за подкрепа за личностно развитие;
- 1 Център за кариерно ориентиране - Варна
- 2 Центъра за социална образователна подкрепа;
- 1 Областален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование;
- 1 Логопедичен център – Варна;
- 1 Общоградско ученическо общежитие.

Видовете училища в областа според чл. 37 от ЗПУО - 2 специализирани (НУИ „Добри Христов“ към Министерството на културата и Спортно училище „Георги Бенковски“ Варна, към Министерство на младежта и спорта),

- 1 специално (СУУНЗ „Проф. д-р Иван Шишман“) и 122 неспециализирани училища.

Съгласно чл. 38 от ЗПУО неспециализираните училища във Варненска област са:

- Начални – 4 училища;
- Основни – 60;
- Средни – 27;
- Профилирани гимназии –7;
- Професионални гимназии – 18;
- Обединени училища – 5.

Според начина на финансиране институциите се разделят на:

Държавни - 10 училища и **2 центъра за подкрепа за личностно развитие**;

Общински - 56 училища, 99 детски градини и **5 център за подкрепа за личностно развитие.**

Професионална подготовка се осъществява в 24 училища в областта.
Иновативни училища за учебната 2021/2022 година са определени 27 училища:

0 начални училища;
10 основни училища;
2 обединени училища;
8 средни училища;
4 профилирани гимназии;
3 професионални гимназии.

Средищните училища в областта са 29, а **средищните детски градини** - 7.
Защитените училища са 2, намиращи се на територията на **община Долни чифлик и община Бяла.**

На територията на област Варна висшите учебни институти са 5, от които 1 частен;

1. ВВМУ „Никола Й. Вапцаров" Варна;
2. Икономически университет Варна;
3. Технически университет Варна;
4. Медицински университет Варна;
5. ВСУ „Черноризец Храбър" Варна.

Брой на записаните ученици в първи клас за учебната 2021/2022г. по общини за област Варна:

№	Община	Брой на подлежащите на запиване ученици в 1 клас за учебната 2021/2022 г.	Брой на записаните ученици в 1 клас за учебната 2021/2022 г.
1	Аврен	86	60
2	Аксаково		163
3	Белослав		91
4	Бяла		26
5	Варна		3232
6	Ветрино		24
7	Вълчи дол		100
8	Девня		53
9	Долни чифлик		256
10	Дългопол	129	120
11	Провадия		148
12	Суворово		62

За учебната 2020-2021г. в община Аврен броят на децата подлежащи за предучилищна група са 55 и подлежащи за първи клас са 86. В община

Дългопол броят на децата подлежащи на предучилищна група са 132 и подлежащи за първи клас са 129.

Данни за отпадналите ученици. Данни за реинтегриране на отпаднали ученици.

№	Община	Брой на отпадналите ученици	Брой реинтегрирани ученици
1	Аврен	0	1
2	Аксаково	0	6
3	Белослав	1	7
4	Бяла	1	0
5	Варна	54	813
6	Вестрино	6	0
7	Вълчи дол	2	9
8	Девня	1	Няма данни
9	Долни чифлик	0	12
10	Дългопол	2	0
11	Провадия	29	15
12	Суворово	15	Няма данни

Данни за отпаднали ученици преди навършване на 16 години - от община Девня - 1 и община Суворово – 15.

Представените данни сочат, че въпреки предприетите до момента мерки, се запазват тенденциите за високия процент неграмотни сред ромите, недостатъчен обхват на децата и младежите в образователната система, ранното им отпадане от училище, което поставя пред тях редица бариери пред включването им в пазара на труда.

На територията на областта училищата в общините: Аврен, Аксаково, Девня, Дългопол, Варна и село Старо Оряхово от дълги години работят по програма „Намаляване на отпадането на ромските деца от училище", съвместно с Център „Амалипе", а училищата с ученици, за които българският език не е майчин имат разработени училищни програми, сформирани родителски клубове, ученически парламент, което води до намаляване на броя на отпадналите от училище деца.

За учебната 2020/2021г. отпадналите са 114 като по-голямата си част от тях са от квартали с компактно ромско население. Могат да се посочат следните конкретни причини за отпадането на тези ученици: нежелание на родителите да изпращат децата на училище; тежко материално положение - липса на жилищни условия, средства за храна, облекло и учебни помагала; повтаряне на съответния клас повече от две години; неуредени документи след промяна на местоживеене.

В образователната система е въведена строга форма за отчетност на движението на децата и се прилагат всички законови форми за задържането и връщането на децата в училище.

Работата с родителите се осъществява в много и разнообразни форми и дейности като: консултации по проблемите с децата им; педагогическа подкрепа чрез дейността на училищния психолог и педагогическия съветник; училище за родители; празничен календар на училището с участието на родителите; благотворителни инициативи.

Ниската степен на заинтересованост, малограмотността (или неграмотността) и ниската активност от страна на родителите-роми, водят до незначителни и/или частични резултати от проведените дейности. Превръщането на тези дейности в постоянни и целенасочени биха довели до устойчивост и повишаване на резултатността от работата.

За учебната 2020-2021 година 88 от училищата в областта са включени в изпълнението на проект BG05M2OP001-2.011-0001 „Подкрепа за успех". Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж".

Разкритите извънкласни форми на работа с учениците в свободното им от учебни занятия време развиват потребностите и възможностите на учениците, повишават интереса към училището и ученето, водят до намаляване на неоснователните отсъствия, преодоляване на отпадането от училище, до задържането им в образователната система.

Дейности по обхващане и задържане на ромските деца и ученици в образователната система (2019/2020 г.):

- Прилагане на цялостна стратегия за превенция на отпадането на деца и ученици от образователната система и за реинтеграция на вече отпаднали от училище;
- Подпомагане равния достъп до качествено образование и по-пълно обхващане на учениците в училищното образование;
- Създаване на условия за всички деца и ученици роми, живеещи в места с етнически смесено население, да се обучават и възпитават в етнически смесени групи в класове в училищата;
- Повишаване качеството на образованието като предпоставка за развитие на личността на всяко дете и ученик и предотвратяване на преждевременното напускане на училище;
- Създаване на подходящи учебни условия за реинтегриране в образователната система на ученици, преждевременно напуснали училище;
- Повишаване мотивацията за учене, чрез дейности за развитие на знания, умения и компетентности;
- Включване на ученици в целодневна организация на учебния ден;

- Осигуряване на обща подкрепа за личностното развитие на всички ученици от образователните институции;

- Достъп до качествено образование за деца и ученици със специални образователни потребности и подкрепа за личностното развитие на децата и учениците;

- Осигуряване на условия за компенсиране на образователни пропуски при усвояването на учебното съдържание; допълнително обучение по български език за децата, за които българския език не е майчин;

- Осигуряване на позитивна образователна среда – училищен климат, атмосфера на взаимоотношения;

- Предоставяне на безплатен транспорт за осигуряване на свободен достъп до училищната база;

- Насърчаване на ромските деца да продължат образованието си и след навършване на задължителна училищна възраст;

- Организиране на професионално и кариерно консултиране и ориентиране на учениците от ромски произход;

- Формиране на социални и здравни умения за избягване на рисковете (наркомании, проституция, трафик и др.). Изпълнение на програми за превенция на трафик и сексуално насилие сред ромската общност, във връзка с ранните бракове;

- Работа с родителите, непринадлежащи към ромската общност, за разясняване на взаимните ползи от образователната интеграция на ромските деца. Привличане на ромските родители в образователния процес и към активно участие в училищния живот. Налагане на образованието като семейна ценност;

- Създаване на подходяща среда за формиране и развитие на личностни качества и социална компетентност на учениците с подкрепата на родителите;

- Взаимна подкрепа между училище и родители за постигане на положителни резултати във възпитанието и образованието на учениците и за намаляване на риска от преждевременно напускане на ученици от образователната система;

- Подпомагане на училищата от образователни медиатори за повишаване на качеството и обхвата на предучилищното и училищното образование;

- Осъществяване на връзка с държавни и неправителствени организации, имащи отношения към работата с деца, Служби за социално подпомагане, отдел „Закрила на детето", Кметства по населени места, ДПС към РУ на МВР и др.;

- Прилагане на междуинституционални мерки и действия по Механизъм за съвместна работа на институциите по обхващане и

задържане в образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст;

- Участие в проекти и програми за работа с деца и ученици, застрашени от отпадане, включване на децата и учениците в извънкласни и извънучилищни форми.

Данни за извънкласни дейности - занимания по интереси, допълнително обучение по учебни предмети, обща подкрепа за личностно развитие: предоставяне на електронни устройства за работа в ОРЕС, консултации по предмети с училищен психолог; осигуряване на обща подкрепа; функциониране на училищни клубове „Превенции" - подкрепени от дирекция „Превенции" на община Варна, проведени онлайн обучения по направления ПАВ, справяне с агресията; училищни кампании „Без дрога на пътя. Последната магистрала"; кариерно ориентиране; програми за предоставяне на равни възможности и за приобщаване на децата и учениците от уязвими групи; училищни програми за превенция на ранното напускане на училище; включване на учениците в извънкласни дейности, в работа по проекти, целодневна организация на учебния ден за учениците от начален етап; картотекиране на ученици в риск с превенция за задържането им в училище; индивидуална работа от страна на учители и класни ръководители със застрашени от отпадане ученици; работа на училищен психолог със застрашени ученици и консултиране на родителите им, своевременно установяване на процента пропуснат учебен материал при отсъствия по уважителни и неуважителни причини; търсене на съдействие по компетентност от различни институции за ограничаване на проблема с отпадането на учениците от училище; осигуряване на безплатни закуски за учениците от I-IV клас; осигуряване на плод и млечни продукти по схемите „Училищен плод" и „Училищно мляко"; предоставяне на безплатни учебници и учебни помагала от I-VIIклас - предпоставка за намаляване риска от отпадане от училище; включване на застрашените от отпадане ученици в провежданите в училището програми и проекти „Подкрепа за успех", Подкрепа за приобщаващо образование" „Занимания по интереси" и „Образование за утрешния ден": беседи в часа на класния; участие в изработването на тематични презентации, касаещи проблеми, водещи до отпадане от училище; по-широко приложение на интерактивни методи в образователно-възпитателния процес, работа по различни проекти с включване на учениците; осигуряване на атрактивна и приятна обстановка в класните стаи; повишаване ролята на класа като колектив за влияние върху застрашени ученици; осигуряване на постоянен достъп до спортната база на училището; обхващане на децата в групи за целодневна организация на учебния ден ЦОУД и осигуряване на целодневно обучение със специализирана педагогическа подкрепа; активизиране на ученическото самоуправление; създаване на толерантна

учебна среда; помощ за усвояване на учебния материал и при затруднения; осигуряване на място, където могат да споделят проблемите си; изграждане на взаимоотношения с класния ръководител, които да гарантират взаимно доверие и чувство на отговорност при поето обещание; включване на учениците в групи за преодоляване на обучителни затруднения, в групи по проект „Подкрепа за успех“, провеждане на консултации по учебни предмети; образователни медиатори, които са от голяма полза при работа с ученици, за които българския език не е майчин; засилване на обучението по гражданско и здравно образование чрез беседи, срещи и интерактивни дейности; активиране на ученическото самоуправление чрез включване на повече ученици в проекти на училището; осигуряване на ресурсно подпомагане на учениците със СОП; активна работа на УКПППУ с проблемни деца с цел приобщаване към училищния живот; стриктно отбелязване на отсъстващите ученици и системни текущи проверки от страна на ръководството на училището; конкурси и състезания в училището и в класа; спортни мероприятия в училището и в класа; учебни екскурзии в училището и в класа; организацията и провеждането на училищните ритуали; предприемане на индивидуални мерки и дейности за превенция на ученици в риск на ниво училище; оказване на обща подкрепа за личностно развитие, както за преодоляване на обучителни трудностии за проблемно поведение, така и за напредналите в обучението съгласно приетите политики и процудури по НПО; ученици и студенти от различни етнически групи в неравностойно положение; участие на учениците в множество занимания по интереси, провеждане в училището в различни направления- информационни технологии, забавна математика, приложни изкуства и спорт; участие на учениците в международни и национални програми и проекти - „Еразъм+“, „Образование за утрешния ден“, „Подкрепа за успех“, „Еко училище“ и др; участие на учениците в активно действащ Ученически съвет към училището; поставяне на ученика в активна позиция по отношение на живота в класа; формиране у учениците на култура на цялостна представа на света, обществото, социалните отношения и мястото на отделната личност като член на общността; ментор на ученика- индивидуалното менторство е най-добрия вариант да се изгради връзка между учениците, защото тогава двамата са поставени в ситуация, в която заедно решават проблеми, екипната работа изгражда приятелства и доверие между децата; „Добро утро, хайде на училище“ - практиката се осъществява от деца, които събуждат своите съученици, които системно закъсняват заучебни занятия, в някои от училищата се работи по програма - „Класът-различие и многообразие. Атмосфера на приемане и толерантност.“, предназначена за ученици 1-4 клас и по „Програма за развиване и повишаване на социалните умения за общуване“, предназначена за ученици от 5-7 клас-програмите целят развиване и повишаване на социалните умения за

общуване на учениците и постигане на разбирателство и сътрудничествовъв взаимоотношенията им. Осъществяват се превантивно в рамките на минимум 4 часа, в класове с ученици с някакви затруднения и в рамките на 6 или 8 часа, под формата на тренинги; филми и презентации по теми, беседи и разговори с представители на община Варна, превенция от ранно забременяване на тема „Деца раждат деца“ ; организиране на кампании сред учениците за размяна на книги, посещение в бибилиотеката, разговори за разясняване важността на четенето и ученето, като цяло.

Данни за обучение на учители и директори за работа в мултикултурна среда

№	Община		Обучение на учители и директори за работа в мултикултурна среда през учебната 2020/2021г.
1	Аврен	Да	ОУ „Св. Климент Охридски“, с. Дъбравино ОУ „Д-р Петър Берон“ , с. Приселци
2	Аксаково	Да	ОУ “Св. Кирил и Методий“ , с. Игнатиево
3	Белослав	Да	СУ „Св. Кирил и Методий“
4	Бяла	Не	
5	Варна	Не	
6	Ветрино	Не	
7	Вълчи дол	Да	СУ „ Васил Левски“ , гр. Вълчи дол
8	Девня	Не	
9	Долни чифлик	Да	СУ „ Васил Левски“ , гр. Долни Чифлик
10	Дългопол	Не	
11	Провадия	Да	
12	Суворово	Няма данни	Няма данни

Данни за огрaмотяване на малограмотни и неграмотни възрастни

№	Община	Огрaмотяване на възрастни	Дейности по огрaмотяване на възрастни
1	Аврен	Да	ОУ „Св. Климент Охридски“, с. Дъбравино Активно включване на родителите в литературни конкурси и състезания свързани с грамотността като „Маратон на четенето“ и празниците по националния календар
2	Аксаково	Да	ОУ“ Св. Кирил и Методий“ , с. Игнатиево. „Четем заедно с мама“ - дейности за подобряване на четивната техника на учениците с активното участие на родителите
3	Белослав	Не	
4	Бяла	Не	

5	Варна	Не	
6	Ветрино	Не	
7	Вълчи дол		
8	Девня	Не	
9	Долни чифлик	Да	ОУ "Христо Ботев". с. Пчелник. Организирана самостоятелна форма на обучение за лица, навършили 16-годишна възраст.
10	Дългопол	Не	
11	Провадия	Не	
12	Суворово	Няма данни	Няма данни

Основни проблеми:

- неосъзнаване на образованието като ценност и недостатъчна мотивация на родителите децата им да ходят на училище, като необходима предпоставка към по-добро бъдеще - социална и трудова реализация;
- недостатъчно владеене на български език, ранно майчинство и встъпване в семейни отношения, висок процент неграмотни или малограмотни възрастни роми;
- ранно отпадане от училище и липса на стремеж към висок образователен ценз, липсваща мотивация за продължаващо образование на младежите, които са напуснали образователната система след навършване на 16-годишна възраст;
- съществуващата практика за безпрепятствено преминаване на неграмотни деца / предимно от малцинствени групи/ от 1-ви до 4-ти клас;
- липса на подкрепяща семейна среда, която да осигурява условия и да мотивира децата за задълбочено усвояване на знания и липса на ангажираност на родителите - роми към училищния живот;
- недостатъчна мотивация за квалификация на учителите за работа в мултиетническа среда;
- липса на подходящ социално-психологически климат в обществото, гарантиращ образователните права на децата и учениците от ромски произход за равноправната им интеграция и развитието на културната им идентичност;
- недостатъчен капацитет в образователните институции за прилагане на интеграционни образователни политики;
- липса на подход за включване на всички заинтересовани страни в процеса на образователна интеграция на ромите.

Административни мерки, спрямо ученици, наложени с решение на педагогическия съвет и на родители, наложени от общинските администрации:

- Налагане на наказания по смисъла на чл. 139 от ППЗНП;
- Разработване и прилагане на механизъм за точно отразяване и отчитане на отсъствията;
- По изискване на РУО – Варна училищата изготвят Регистър на учениците, при които съществува риск от отпадане от училище; провеждане на консултации и допълнително индивидуално обучение с изоставащите ученици;
- Изготвени програми за намаляване дела на преждевременно напусналите образователната система ученици;
- По изискване на РУО – Варна в училищата на територията на областта е изготвена система от индикатори за ограничаване на отсъствията на учениците от учебни часове.

За ученици застрашени от напускане на образователната система са предприети следните действия:

- Изпращат се предупредителни писма на родителите да осигуряват своевременно присъствието на децата си в училище;
- Директорите уведомяват общинската администрация за редовното посещение на учениците в училище;
- Със съдействието на МКБППМН се провеждат срещи с родителите;
- Осъществяват се посещения по домовете на учениците, съвместно с инспектори от детска педагогическа стая и социални медиатори;
- Осигурява се психологическа подкрепа на ученици, застрашени от отпадане, посредством работа с психолог и разработени индивидуални програми;
- Включване на родителите от етническите малцинства за интегриране на децата им в образователната система като помощници на учителите за проучване, предаване , пресъздаване и съхраняване обичаите и традициите на различните етноси;
- Работа с неправителствени организации.

Извод:

- Наблюдава се факта, че все още много млади роми остават без подходящо образование, рано напускат училище, или не тръгват на училище, което поставя пред тях редица бариери пред включването им в пазара на труда.
- Фактори, причина за случващото се са: голям брой безпричинни отсъствия от учебни занятия, ниска успеваемост в провеждания образователно-възпитателен процес, недостатъчно владеене на български език и най-вече неангажираност на родителите, които

не оказват необходимата подкрепа и стимулиране на подрастващите и ориентирането им към по-добро образование, като необходима предпоставка към по-добро бъдеще - социална, трудова реализация. Използваният към настоящият момент модел в образователната система - „Парите следват ученика" е неефективен и изкривява реалната картина по качествен и количествен показател.

- Ключово предизвикателство е огрмотяването на пълнолетните роми и мотивирането им за завършване на средното образование.

Добра практика в училищата е работата по училищна програма „Участвам и променям". Раздел III на програмата е „Социално благополучие", в който са заложени и осъществени дейности свързани с работата в мултикултурна среда. Разглеждат се съвместно с родители, ученици, представители на МВР и здравен работник теми, свързани с личностното развитие, принадлежността, нуждите, правата и отговорностите, справянето със ситуацията и поемането на риск. Като примерни теми за разглеждане са: „Отношенията в различни групи и социални общности, приятелство, семейство, училищна общност", Уважение и разбиране към различията. Субкултура и етническо разнообразие", „Предоставяне на равни равни възможности за всички деца и ученици. Изразяване на мнение и отстояване на позиция" „Превенция на ранните бракове", Утвърдена практика е и провеждането на т.н. „Пъстра трапеза", където родители и ученици на съвместна трапеза представят традиционни ястия на своя етнос и запознават останалите със своите обичаи и традиции.

За 2020 година по Програмата за приобщаващо образование на деца, ученици и студенти от различни етнически групи и в неравностойно социално положение на Община Варна са реализирани дейности по превенция на отпадането от училище и преждевременното напускане на образователната система, както и за пълноценно включване в учебния процес. Реализирани са проекти, разработени от детски градини и училища. Работата по проектите в малки групи от деца и родители в извънучебно време обогатява езиковата грамотност, разгръща творческия потенциал на децата, спомага за тяхното личностно и гражданско израстване. Финансирани са проекти на детски градини и училища с над 1000 деца, ученици и родители, участници от целевата група на ромската етническа общност, и общо влияние върху другите деца и ученици в детските градини и училищата и техните семейства по описаните в таблицата тематични дейности. Резултатите отчитат повишена грамотност, по-добро владеене на българския книжовен език, обогатяване на общата култура и подобряване на психологическата среда. Отчита се привличане

интереса на родителите, децата и учениците към образователната среда, намаляване дела на отпадналите и застрашените от отпадане от системата на средното образование деца и ученици.

Процесът по включване и превенция на отпадането е подпомогнат от разгърнатата мащабна дейност на съвместните координирани усилия на национално ниво по Механизма за съвместна работа на институциите по обхващане, включване и предотвратяване на отпадането от образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст съгласно ПМС №100 от 8 юни 2018 година. Във връзка с прилагането му на територията на община Варна, от началото до средата на 2021г. са съставени 19 бр. актове за установяване на административно нарушение /АУАН/; 25 бр. са издадените наказателни постановления, от които 18 бр. са влезлите в сила.

Образователните медиатори са 7 бр.: 5 - в община Варна; в община Вълчи дол - 2 бр.
На територията на област Варна са назначени и 78 медиатори по проект „Подкрепа за успех".

❖ ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ

Подобряването на здравето на всички граждани е в основата на политиките в областта на общественото здраве. Целите, свързани с този приоритет, са насочени към активна промоция на здравето и превенция на хроничните незаразни болести и социално значими болести и активното подпомагане на уязвими групи да получат ефективен достъп до здравни грижи и здравно обслужване.

Провеждането на политики в областта на здравната профилактика сред лицата в риск, при които е налице и висока мобилност и затруднен достъп до медицински грижи, ще осигури устойчивост на превантивните дейности не само сред уязвимите общности, но и сред обществото като цяло; подкрепа и медицински грижи, за ограничаване разпространението на COVID-19, ваксинационни програми и др.

Данни по етнически признак не се събират, обработват и съхраняват в областта на здравеопазването. Съгласно изискванията на чл. 85 от Закона за здравето: „На пациента се оказва здравна помощ независимо от неговата възраст, пол произход, език, национална, расова или политическа принадлежност, образование, убеждения,културно равнище, сексуална ориентация, лично, обществено или материално положение, увреждане и вид и причина на заболяването". Тези нормативни изисквания са спазени при утвърждаването от Министерството на здравеопазването и НСИ на образците на Годишните статистически отчети и приложения към тях,

които лечебните заведения попълват и подават, съгласно изискванията на Закона за статистиката.

Специфичен проблем при лицата от ромски произход е недостатъчното обхващане на децата с имунизации и свързаните с това случаи на заболявания, които са преодолени сред етническите българи. Това са деца пред всичко от квартали с концентрация на ромско население.

По отношение на бременността - бременните жени се картотекират непосредствено преди раждането, не посещават редовно женска консултация и с това попадат в рискови групи бременности. Като цяло бременностите са много ранни и се наблюдават бракове по съребрена /роднинска / линия, което предполага раждане на дете с увреждания.

Промените в начина на регистриране на заболяемостта и липсата на официални статистически данни за разпределението й по етнически признак затрудняват анализа, но данните от проведени представителни социологически изследвания показват, че лицата от ромски и турски произход, сравнително по-често страдат от заболявания на дихателната система (силикоза, туберкулоза, белодробен емфизем, пневмонии, бронхити, бронхиална астма) и на опорно-двигателния апарат. Представителите на етническите групи в неравностойно положение се сблъскват с повече трудности при профилактиката и ранното диагностициране на раковите, сърдечно-съдовите и белодробните заболявания.

Достъпът до здравни услуги се гарантира чрез посредничеството на здравните медиатори, които са свързващо звено между уязвимите групи от населението и системата на здравеопазването. Дейността на здравните медиатори е възможност за разрешаване на част от проблемите в здравеопазването на лицата от етническите групи. В областта има вече натрупан положителен опит в тази насока.

Още през 2007 г. в община Варна са обучени и назначени 5 здравни медиатори, които работят и понастоящем. В област Варна през 2021г. има общо 12 здравни медиатори: към дирекция „Здравно развитие" в община Варна има назначени 7 здравни медиатора, чиято основна задача е да посредничат в процеса на осигуряване на достъп до здравни и социални услуги на представители на малцинствените групи – двама в район „Аспарухово", двама в район „Владиславово", двама в район „Младост"(и „Максуда") и един в с. Каменар, в община Аксаково - 1, в община Девня - 2, община Вълчи дол - 1, община Дългопол - 1. Този модел е доказал своята ефективност за подобряване достъпа на ромите до здравните и социални услуги на представители на малцинствените групи.

Във връзка с предприемането на мерки за превенция на разпространението на коронавируса на здравните медиатори в гр. Варна и областта са предоставени информационни материали „Правила за хигиена и как да действаме" . Проведени са консултации за разясняване

симптомите на COVID-19 и начините за предпазване от заболяването, спазване на добра лична хигиена, използване на дезинфектанти за ръце и правилно използване на маски. От ЦОП кв. "Вл. Варненчик" и ЦОП кв. „Аспарухово", квартали с концентрирано ромско население се организират беседи с различни възрастови групи от общността - деца, ученици и млади майки. През 2020 са проведени 2 беседи с 20 ученика от начален курс на тема: „Принципи на здравословно хранене в ученическа възраст" и една беседа за изграждането на здравни хигиенни навици и рисковете за развитието на някои заболявания. Предоставени са здравно-образователни материали за здравословното хранене на ученици, табло „Човешко тяло" и дипляни за паразитозите. Реализирани са 4 броя беседи с 29 млади майки за значението на профилактичните прегледи сред ромското население / гинекологичен преглед, преглед на млечната жлеза и цитонамазка/, предимствата на здравословния начин на живот, начините за предпазване от най-разпространените инфекциозни и хронични незаразни болести. Раздадени хигиенни материали за децата и младите майки.

Проведена е масова проява с ученици от IX и X клас на ПГСС „Ив. Вл. Мичурин" гр. Долни чифлик, област Варна. Предоставени са здравни материали за „Вредата от употребата на наргиле и цигари и злоупотребата с алкохол" .

Реализирана масова проява с мото: „Алкохолът - фактор на риска за здравето" с ученици от VI -те класове на СУ „Св. Климент Охридски" гр. Дългопол. Демонстрирани са алкоочила за симулиране на алкохолно опиянение.

Министерството на здравеопазването, чрез здравните медиатори съдейства и логистично за разпространение на информационни материали за ползата от ваксините в отдалечените райони и сред малцинствените групи, като целта е посланията на кампанията да достигнат до максимален брой хора. Списъците на желаещи да се ваксинират в районите с ромско население, се съставят от здравни медиатори, а след това се предават в Областната здравна инспекция, която изцяло подкрепя инициативата на дирекция "Здравеопазване" в Община Варна. Обхванати са т.н. Гъбена махала в район "Владислав Варненчик", "Максуда" - в район "Одесос", ромските махали в "Аспарухово" и в село Каменар. Целта е хората да се запознаят на място с коректна информация за ваксините и ползите от тях срещу разпространението на Covid-19.

Националната мрежа на Здравните медиатори дава висока оценка на работата на здравните медиатори от областта за постигнатите резултати през 2020 г., по значими от които са: съдействие за осъществяване на планови имунизации на деца и възрастни; съдействие за осъществяване на профилактични прегледи на деца и възрастни; консултации, подготовка на документи и следване на процедури за представяне пред ТЕЛК, ДЕЛК, НЕЛК, ЛКК придружаване до здравни институции, настаняване в здравни

заведения; съдействие за възстановяване на здравноосигурителни права; семейно планиране и сексуално; патронаж на рискови групи в т.ч. хронично болни и хора с увреждания, бременни майки, многодетни семейства,самотно живеещи възрасни хора; индивидуално придружени до РЗИ (КАБКИС); регистриране на новородените и деца при личен лекар; придружаване и оказване на помощ при попълване на молби за еднократна помощ до община Варна на болни и с ТЕЛК- решение -Здравеопазване; попълване на молби и придружаване на социално слаби лица за еднократна помощ - Социални дейности; съдействие за възстановяване на здравно-осигурителни права; съдействие за издаване на ЗОК; съдействие за избор на ОПЛ и издаване на здравно осигурителна книжка; участие в кампании: „Антиспин", като по време на кампаниите са: консултирани, изследвани, информирани и раздадени здравнообразователни материали за СПИН, за туберкулоза. В резултат на проведена извънредна кампания в изпълнение на целите заложени в Националната стратегия на Р България за интегриране на ромите (2012-2020) в направление „Здравеопазване" национална мрежа на Здравните медиатори и Националния съвет за сътрудничество по Етническите и интеграционните въпроси, с подкрепата на Министерството на здравеопазването, са открити мобилни медицински пунктове за извършване на медицински прегледи и обхващане с имунизации на деца с непълен имунизационен статус. Прегледите са извършени в кварталите на община Варна - Максуда, Аспарухово и с. Каменар.

Въпреки усилията на заинтересованите страни - местните и национални власти в област Варна, все още се наблюдават негативни тенденции, свързани със здравословното състояние на лицата от ромски произход - висока заболеваемост, висока смъртност, ниска продължителност на живот. Ето защо трябва да се осигури оптимална система на здравеопазване на населението, като се предоставят необходимите превантивни, диагностични, лечебни, рехабилитационно-оздравителни услуги, повишаване на здравната култура и информираността относно правата на пациентите, създаване на условия за здравословен начин на живот.

Основни проблеми:

- нужда от обучение за повишаване на квалификацията на различни специалисти за работа в мултикултурна среда.
- липса на здравно образователни материали, съобразени със спецификата на етноса.
- недостатъчното обхващане на децата с имунизации и свързаните с това случаи на заболявания;
- по-висока смъртност на ромите, в сравнение с другите етнически групи;

- непознаването и несъобразяване от страна на общопрактикуващите лекари и другите медицински специалисти с културните различия и традиции на лицата от етническите малцинства.
- влошен контакт, а в много случаи и липса на такъв, между общопрактикуващите лекари и пациенти от етническите малцинства.
- поради лоша инфраструктура, представителите на големите малцинствени общности по-често боледуват от хепатит, стомашно-чревни заболявания, различни болести, причинявани от паразити - пренаселеността на кварталите и жилищата силно затруднява изолацията на вирусоносителите и заболяванията често приемат епидемичен характер.
- много ранното настъпване на инвалидизация и масовото хронифициране на заболяванията още в средна възраст;
- висок процент на здравнонеосигурените лица, или такива с прекратени права;
- липса на навици за профилактични прегледи.

❖ ЖИЛИЩНИ УСЛОВИЯ.

Жилищните условия и заобикалящата среда са изключително важен фактор за определяне качеството на живот на хората. Подобряването на социалната жилищна политика включва борбо с лошите жилищни условия, неприемливи за стандартите на Европейския съюз.

Една част от ромите живеят в т.нар. „обособени ромски квартали“, където жилищните условия са крайно неприемливи. Това води до задълбочаване на изключването им, до маргинализиране на значителна част от общността - основни пречки за цялостната интеграция на ромите в обществото. Въпросът за жилищните условия неминуемо е свързан с незаконното строителство, намирането на решение на този въпрос е свързано с икономическата стабилност на обществото и на отделното семейство. По-голямата част от ромската общност няма постоянни доходи и икономическа стабилност. Като резултат от силно ограничените финансови възможности и от ниската покупателна способност преобладаващата част от ромските семейства не могат да купят, или наемат отделно жилище, сериозни остават проблемите във връзка с достъпа до вода и липса на канализация.

Ето защо усилията следва да бъдат насочени основно към подобряване на инфраструктурата в ромските махали - регулиране и благоустрояване на ромските квартали, рехабилитация на съществуващите жилища и инфраструктура актуализация/разработване на общи и подробни

устройствени планове на съществуващите терени и разширяване на възможностите за изграждане на собствени домове от семействата, решаване на проблемите със собственост върху земята и незаконното строителство. Предвид липсата на канализация общините на територията на Варненска област се стремят да водят активна политика, свързана с подобряване на битовите условия на живот на ромското население чрез участие в програми и проекти за поддръжка на инфраструктурата, въпреки това общинските бюджети са крайно недостатъчни.

Добър пример е община Девня, която към края на 2020 г. разполага с 44 общински жилища за настаняване, като 1 от жилищата е резервно. През същата година са подадени и 29 заявления, от тях 5 са нови нуждаещи се за настаняване. Общината разполага с поземлени имоти годни за жилищно застрояване, но не е в състояние да предприеме действие за изграждане на нови общински жилища за задоволяване на нуждите на населението, поради липса на финансови средства. За подобряване и осигуряване на благоприятна жизнена среда през 2020 г. в общината са реализирани следните проекти: със средства спечелени от инициативата „Нестле за Живей активно!"- 2019 е обновен парк в ромския квартал. „Река Девня". Чрез проекта на стойност 20 000 лв. е изградена детска площадка, спортни съоръжения и кът за отдих; по проект „Обновяване на детска площадка и кът за отдих в кв. Повеляново" финансиран от ПУДОС е изградена ударопоглъщаща настилка, парково осветление, засадени дървета и храсти, ремонтирана беседка и др. В община Вълчи дол през 2020г. е изпълнен проект „Децата и природата – ръка за ръка", в ДГ „Слънце", с. Михалич, общ. Вълчи дол, на стойност 4 999,40 лв. с ДДС, по който е изградена площадка за игра с модерни детски съоръжения. Община Бяла също разполага с общински земи, за изграждане на жилища с отстъпено право на строеж на социално слаби жители.

Инициативи за подобряване на социалната инфраструктура са в компетенциите на община Варна, която разполага с жилища във фонд „Настаняване на граждани с установени жилищни нужди" към петте районни кметства. Съгласно „Наредбата за условията и реда за установяване на жилищни нужди от гражданите, настаняване и продажба на общински жилища" комисия, назначена със заповед на кмета на района, разглежда постъпилите молби в районната администрация. В районите, където е концентрирано голяма част от ромското население „Аспарухово", „Младост" и „Вл. Варненчик" кадастралните карти и кадастралните регистри на административните райони са одобрени със заповед на изп. директор на АК. В район „Аспарухово" , община Варна има действащ влязъл в сила ЗРП на 27-ми м.р. гр. Варна. В следствие бедствието от 19.06.2014г. са премахнати всички незаконни и опасни сгради в трасето на Западен Охранителен Канал. В посочения участък от 27-ми м.р. има изградена мрежа на техническата инфрастуктура /ток, вода, канализация/.

На територията на район „Младост“, където по неофициални данни в кв. „Св. Ив. Рилски“ има самоопределили се лица от ромски произход: застроителния и регулационен план на квартала е одобрен от МССУ, като за тази територия е възложено изработването на ПУП чрез обществена поръчка. Същите към момента се разработват, съгласно изискванията на ОУП и всички законодателни разпоредби. За кв. „Св. Ив. Рилски“ район „Младост“ са издадени и влезли в сила 91 бр. заповеди за принудително премахване на незаконни строежи. Според писма на „ВиК-Варна” и „ЕОН България Мрежи”АД, част от сградите са захранени с вода и ел.енергия.

Основни проблеми:

- остарял и/или амортизиран жилищен фонд;
- пренаселеност на жилищата и недостатъчна благоустроеност;
- ниско ниво на обществените комунални услуги;
- лошо стопанисване и поддържане, както на обществения, така и на частния жилищен фонд;
- в случаите, когато са изработени подробни устройствени планове, те масово се нарушават;
- жилищен фонд, характеризиращ се с много високо енергопотребление, поради лоша топлоизолация на сградите.

Необходими са спешни мерки по отношение на подобряване на жилищната среда и условията на живот на ромското население в област Варна чрез конкретни мерки и активни действия на всички заинтересовани институции. Обособените ромски махали продължават да бъдат една от основните пречки за цялостната интеграция на ромите в обществото, тъй като условията на живот в тях водят до задълбочаване на изолацията им, до занижаване на възможностите за подобряване на образователния, социално-икономическия и здравния статус и до маргинализиране на значителна част от общността.

Насърчават се дейности, осигуряващи подкрепа за социална интеграция на маргинализирани групи в т.ч. и роми чрез подобряване на жилищните условия, при осигурени кадастрална и градоустройствена основа, изграждане на техническа инфраструктура за квартали с компактно ромско население и за нови терени, пренадзначени за ниско жилищно строителство, изграждане на социални жилища и обекти на социалната инфраструктура.

Оперативна цел: Подобряване на жилищните условия, включително и на прилежащата техническа инфраструктура.

1. Подобряване на жилищните условия в квартали с компактно ромско население и друго живеещо при подобни условия население;
2. Актуализация / изработване на устройствени планове на съществуващи и новоотредени терени;
3. Проектиране и изграждане на техническа инфраструктура;
4. Изграждане и рехабилитация на социални жилища;
5. Осигуряване на алтернативно жилищно настаняване
6. Реконструиране на обекти на социалната инфраструктура за целите на образованието, здравеопазването, културата и др.

Конкретни дейности за постигане на целите:

1. Оценка на нуждите от подобряване състоянието на ромските квартали по отношение на инженерната структура;
2. Уреждане въпросите със собствеността на терените в ромските квартали;
3. Актуализация на подробни устройствени планове на съществуващи терени;
4. Проектиране на техническа инфраструктура
   - водоснабдяване
   - канализация
   - улична мрежа
   - благоустрояване, електрификация
5. Изграждане на обекти от техническата инфраструктура;
6. Рехабилитация на стари и изграждане на нови социални жилища;
7. Осигуряване на алтернативно жилищно настаняване в случай на принудително изваждане на уязвими ромски семейства от местопребиваването им.

❖ ЗАЕТОСТ

Голяма част от безработните роми във Варненска област са с основно образование, неграмотни и не могат да участват в курсове за квалификация. Неблагоприятното образователно и квалификационно равнище, слабото владеене на български език ограничава възможностите за устройването им на подходяща работа в условията на растяща конкуренция на пазара на труда. Констатира се нежелание от страна на работодателите за назначаване на работа на лица от ромски произход.

Показатели	**Брой регистрирани към 31.12.2020г.**	**Брой регистрирани към**

		30.06.2021г.
Регистрирани безработни лица	12494	7496
От тях жени	7698	4597
От тях роми	298	253
До 29г. вкл.	1496	771
От 30 до 49г. вкл.	6775	1037
Над 50г. до 54 вкл.	1633	985
Над 55	2630	1891
С намалена работоспособност	669	581

Равнището на безработица за Община Варна към 31.12.2020г. -5,6%;

Равнището на безработица за Община Варна към 30.06.2021г. - 3,4%;

Роми включени в програми за заетост по ЗНЗ и ОП „РЧР“ за периода 01.01.- 31.12.2020 - 76 бр. /от тях 11 бр. по проекти на ОП „РЧР“/; за периода 01.01.-30.06.2021г. - 38 бр. от тях 22 бр. по проекти на ОП „РЧР“;

Роми започнали работа по мерки за стимулиране на работодатели - 6 бр. за периода 01.01.- 31.12.2020г. и 3 бр. за 01.01.-30.06.2021г.;

Насърчаване на социалния и граждански диалог, в подкрепа на трудовата реализация на ромите е проведена една среща за периода 01.01.-31.12.2020г. и една среща за периода 01.01-30.06.2021г.

В общините на територията на област Варна голяма част от ромското население е безработно и получава помощи, чиито размери са недостатъчни, за да задоволят потребностите на многочленните семейства. Състоянието на местната икономика, ниската степен на образование, липсата на квалификация още повече стесняват кръга от възможности за намиране на постоянна работа. Тенденция на пазара на труда е ниско образованите безработни и тези без квалификация да намират най-трудно работа. Дълготрайната безработица често води до демотивация при търсене на заетост и безработните лица стават част от системата на социално подпомагане.

Бюрата по труда от област Варна работят активно за подобряване на посредническите услуги за насърчаване разкриването на качествени работни места за постигане на устойчива заетост чрез устройването на работа на търсещите работа, както и на уязвимите групи на пазара на труда (в т.ч. роми).

През периода 01.01.-30.06.2021 - в бюрата по труда от област Варна са обявени общо 7038 свободни работни места, а на първичения пазар на труда са заявени 5810 от тях.

Във всички бюра по труда от областта се прилагат новите посреднически услуги - консултации и менторство след започване на работа , семеен трудов консултант и мобилно бюро по труда. Посредством услугата семеен трудов консултант се предоставя комплексна услуга на безработните лица от уязвимите групи и техните семейства, включително и на лица от ромски произход. Към 30.06.2021 г. услугата е предоставена на 21 ромски семейства

В дейности по мотивиране за активно поведение на пазара на труда безработните лица се включват в Ателиета за търсене на работа. Бюрата по труда оказват активна подкрепа за преодоляване на пречките за намиране на работа от неравнопоставените, вкл роми и неактивните групи на пазара на труда чрез услугите, предоставяни от психолози, мениджъри на случай, ромски медиатори, трудови медиатори, кариерни и трудови консултанти. За преодоляване на пречките, свързани с намирането на работа от уязвимите групи на пазара на труда, през 2021г. по Национална програма „Активиране на неактивни лица" в областта е осигурена заетостта на 4 ромски медиатори, 2 психолози, 1 мениджър на случай и 8 младежки медиатори. По проект „Подобряване качеството и ефективността на публичните услуги за уязвимите групи на пазара на труда и работодателите" работят 10 лица.

За повишаването на пригодността за заетост на безработните лица на пазара на труда по проектите на социалните партньори през първото шестмесечие на 2021г., 4 безработни лица от ромски произход от община Дългопол, бяха включени в обучения за придобиване на професионална квалификация и ключови компетентности. Областните програми за заетост и обучение на област Варна са ефективен инструмент на активната политиката на пазара на труда, чрез който от една страна се подкрепят дейности с потенциал за развитие на областите, а от друга – се осигурява заетост на безработни лица от уязвимите групи, които са изправени пред риск от бедност и социално изключване.

Показатели	**Брой регистрирани към 31.12.2020г.**	**Брой регистрирани към 30.06.2021г.**
Регистрирани безработни лица	12494	7496
От тях жени	7698	4597
От тях роми	298	253
До 29г. вкл.	1496	771
От 30 до 49г. вкл.	6775	1037
Над 50г. до 54 вкл.	1633	985

Над 55	2630	1891
С намалена работоспособност	669	581

Основни проблеми:

- ромите в значителна степен са изключени от трудовия пазар;
- несигурна заетост с ниско квалифициран и ниско платен труд;
- висока безработица особено сред младежите и жените;
- ниско образователно равнище и ниска квалификация на безработните лица;
- липса на професионални умения;
- слаба мотивация;
- липса на трудова дисциплина;
- заетост предимно в ниско платени дейности.

Извод: Целенасочена работа с обезкуражените лица от ромски етнос, както и с регистрираните като безработни, самоопределили се като роми, с цел подобряване на достъпа им до пазара на труда и повишаване на дела на заетите сред тях чрез изпълнение на различни проекти, програми и мерки за заетост и обучение, включени в Националния план за действие по заетостта за съответната година и в проекти, финансирани с европейски средства.

Недостатъчен е ресурса на трудовите медиатори, ангажирани с активизиране на неактивните и продължително безработните лица. Налице е необходимост от развитие и усъвършенстване на мрежата от трудови медиатори в общините с компактно ромско и друго живеещо при подобни условия население за активиране на неактивните и продължително безработни лица.

Икономически неактивните лица, вкл. ромите са потенциална сила на пазара на труда, тяхното интегриране на пазара на труда и активно включване в заетост ще продължи.

Пандемията от COVID-19 показа, че е необходимо да се развие капацитета на институциите на пазара на труда с цел постигане на по-добро управление на мерките в извънредни ситуации, като се активират не само програмите за заетост, но и социалните услуги.

По отношение на социалните услуги:

Проучването на социалните потребности на ромското население на територията на област Варна е важно за предприемането на адекватни

мерки за социалното включване и интеграция на тази етническа група. По наблюдение на специалисти от дирекции „Социално подпомагане" и по самоопределяне на лицата преобладаваща част от потребителите на социални услуги са от ромски произход. Основните причини, които специалистите от дирекциите „Социално подпомагане" посочват са безработица; ниски и непостоянни доходи на домакинствата; бедност; липсата на мотивация за посещение в училище; ниска здравна култура и липса на семейно планиране; голям брой деца които се отглеждат в семейството и др. Голяма част от ромските семейства живеят при изключително лоши жилищно-битови условия, като често в една стая съжителстват няколко поколения и липсват нормални условия на живот за децата.

Фактори като бедност, нерешен жилищен проблем, липса на финансови средства, нисък родителски капацитет, неграмотност налагат подкрепата на семействата в риск и на други уязвими групи чрез подобряване на социалната инфраструктура с разкриване на социални услуги и реализиране на други дейности. Обособените целеви групи са възрастни и деца от ромски произход, предимно в неравностойно положение – деца в риск от изоставяне, деца на улицата, жени и деца, претърпели насилие, самотни майки и бременни жени, деца с увреждания, деца лишени от родителска грижа, многодетни семейства, семейства без финансови средства за задоволяване на базовите потребности. На територията на община Варна се реализират 58 социални услуги, като : Кризисен център за деца, Кризисен център за пълнолетни лица, преживели насилие и жертви на трафик, Центрове за обществена подкрепа, Обществена трапезария и др.

Общият капацитет на социалните услуги на територията на община Варна е 3 555 места, от които: 914 места в социалните услуги за деца и 2 641 в социалните услуги за пълнолетни лица.

❖ ВЪРХОВЕНСТВО НА ЗАКОНА И АНТИДИСКРИМИНАЦИЯ.

Успешното прилагане на върховенството на закона е пряко определено от наличието на съответен капацитет в структурите, които са ангажирани с процеса – общински администрации, областна администрация, органи на МВР на областно равнище, комисии, съвети, структури на гражданското общество.

ОД на МВР Варна предприема всички законосъобразни мерки за осигуряване на правата на малцинствата и недопускане на форми на дискриминация, расизъм, екстремизъм и ксенофобия. Важен елемент за осъществяване на интеграционната политика е работата в посока преодоляване на негативните стереотипи. Това може да стане с участието на цялата общност, включване и на целевите групи в процесите на

формиране и изпълнение на национални и местни политики, инициативи за популяризиране на културната идентичност на етническите общности, на добрите примери, постижения и други. Осъществяването на полицейската дейност в мултиетнически общности почива на определени правни принципи, професионални стандартии правила, изработени и проверени в практиката при упражняването на правомощията и изпълнението на полицейските функции.

Във връзка с поети от Република България международни ангажименти за социално приобщаване на ромското население, в тематичните планове в рамките на професионалното обучение по месторабота се планират следните теми за провеждане на занятия: правата на човека и умения за работа с представители на ромските общности; идентифициране на проблеми на обществения ред и сигурност в местните ромски общности; работа в мултиетническа среда при спазване стандартите по правата на човека; превенция на правонарушенията и ефективно реагиране при получени сигнали за извършени престъпления и нарушения на обществения ред, както и недопускане ескалиране на напрежението в районите с компактно ромско население.

След 2007 г., чрез актуализиране и утвърждаване на редица подзаконови нормативни актове в МВР (Наредби, Инструкции, Правила, Заповеди, Етичен кодекс и др) работата на полицейските служители е организирана в съответствие с общоевропейските стандарти в правозащитната дейност, активизиран е диалога между полицията и ромската общност.

Въведени са, утвърдени и подобрени редица процедури в полицейската дейност, свеждащи до минимум обективните предпоставки за нарушаване на човешките права – задържането в структурните звена на МВР, подобряване на условията в местата за задържане, водене на строга отчетност на цялостната дейност, засилване на гражданския контрол върху полицейските структури и др.

Разнообразни са формите на обучение на полицейските служители по месторабота, повишен е техния капацитет за откриване, реагиране и доказване на престъпления от омраза, добро е взаимодействието с кметовете на общини в процеса на работа на полицейските служители за подобряване на ефективността в мултиетническа среда.

В обучението на служителите, което целогодишно се провежда по утвърдени планове и графици, задължително са включени, както общи теми по проблемите на правата на човека, така и теми за работа с малцинства или в мултиетническа среда.

През 2020 г. в рамките на професионалната учебна година на полицейските служители са включени теми, свързани с повишаване познанията и подготовката за работа в мултиетническа среда при спазване на стандартите по правата на човека. В подразделенията, в т.ч. и

дистанционно, са разглеждани различни теми, свързани със спецификата на съответния район:

1. Разследване на престъпления, свързани с равенството на гражданите и вероизповеданията.
2. Способи за работа с ромското население в мултиетническа среда и в райони с ромско население.
3. Специфика на действие на полицейските служители при осъществяване на правомощията им в мултиетническа среда и в райони с преобладаващо ромско население.
4. Етичен кодекс-правила за етично поведение на държавният служител, „Отношение към гражданите“ ; „Раздел III – Неподкупност и поведение недопускащо прояви на корупция“ ; „Раздел V – Взаимоотношения между държавните служители.
5. Правно основание на тактически действия при данни за пречене на полицейски орган да изпълни задълженията си по служба.
6. Нелегална имиграция и трафик на хора.
7. Взаимодействие на полицейските органи с другите органи на държавната мласт, органите на местното самоуправление, гражданите и юридическите лица при осъществяване на превантивна дейност.
8. Ред и организация за осъществяване на превантивна дейност от полицейските органи.

В изпълнение на Решение № 373 от 05.07.2017г. на МС е приет Механизъм за съвместна работа на институциите по обхващане и задържане в образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст. В тази връзка ежеседмично се провеждат разговори с директорите на учебните заведения, които са с преобладаващи ученици от ромски етнос.

Усилено и съвместно с други държавни и общински структури (съд, прокуратура, социални грижи), както и неправителствени организации се работи по проблема с домашното насилие. Домашното насилие е проблем, както в България, така и по цял свят, но прави впечатление, че, най-вероятно и поради доста засилената превантивна дейност в т.ч. и в малки населени места, жени от ромския етнос, които са преживели домашно насилие, все по-често търсят и намират подкрепа и защита, подавайки своевременно сигнали за инциденти и молби за издаване на Заповеди за защита по Закона за защита от домашно насилие (ЗЗДН). Това до преди около 5 години беше по-скоро изключение, тъй като масово сред тях битуваше схващането, че упражняването на домашно насилие е нещо, което те трябва да приемат като част от традиците на етноса си.

За първото тримесечие на 2021 г.:

- *„Брой постъпили в РУ заповеди за защита по ЗЗДН с пострадали лица от ромски произход“* – в 8-те РУ при ОД МВР Варна са постъпили

общо 4 заповеди за защита.

- *„Брой постъпили в РУ заповеди за защита по ЗЗДН с извършители лица от ромски произход"* - в 8-те РУ при ОД МВР Варна са постъпили общо 6 заповеди за защита.

За второто тримесечие на 2021 г. :

- *„Брой постъпили в РУ заповеди за защита по ЗЗДН с пострадали лица от ромски произход"* – в 8-те РУ при ОД МВР Варна са постъпили 2 заповеди за защита с пострадали лица от ромски произход.

- *Брой постъпили в РУ копия от заповеди за защита по ЗЗДН с извършители лица от ромски произход"* - в 8-те РУ при ОД МВР Варна са постъпили общо 5 заповеди за защита с извършители лица от ромски произход.

През предходната учебна година, поради ограниченията наложени от ковид пандемията, Програмата на МВР «Детско полицейско управление» (ДПУ), която е 2-годишна и се провежда с деца от 3 и 4 клас, беше реализирана само в 2 училища на територията на област Варна. При предходни 2 реализации на програмата, в обученията участваха и деца от ОУ училище «Св. Кл. Охридски» в с. Изворско, общ. Аксаково. По време на занятията, чрез практически упражнения и задачи, децата изучават по-подробно Правилата за движение по пътищата, Техники за лична защита, Оказване на първа помощ, срещат се със специалисти от противопожарна защита, както и със служебните полицейски кучета. В Програмата има и голям модул със социални теми – децата се учат как да работят в екип, как да се отнасят с хора в неравностойно положение, как да решават конфликти и проблеми без агресия, още в тази ранна възраст започват да учат за вредата от употребата на цигари, алкохол и наркотици и др. подобни. Отзивите от страна на ръководството на училището и учителите са много добри, а децата са изключително доволни от срещите си с полицейските служители и другите специалисти.

Все още съществуват дискриминационни прояви и антиромски нагласи, които продължават да създават бариери пред ромската общност, въпреки доказателствата за намаляване на усещането за дискриминация сред ромите. Социалната изолация засилва предразсъдъците срещу ромите. Ромските деца и жени се сблъскват с различни форми на дискриминация , включително и множествена дискриминация, трафика на хора, бракове на непълнолетни и принудителни бракове. Децата в ромските общности рискуват да повторят модела на социалната изолация на своите родители, затова е необходима комплексна интервенция насочена срещу бедността, която да подпомогне семействата да осигурят шансове за социално включване: включване на децата от ранна възраст в в образователната система, директна работа в общността за подкрепа на семействата в неравностойно положение и подпомагане при реинтеграция на децата, настанени в институции, както и превенция на изоставането, подкрепа на

родителя в случаите на трайна безработица, чрез допълнителна професионална квалификация и включване в програми за заетост, също и на младежи, отпаднали от училище или с основно и по-ниско образование.

В резултат на безработицата в Република България, тежкото социално икономическо състояние на голяма част от ромите, разчитащи основно на социални помощи и осигуровки, също така неграмотността, предразполагат към извършването на кражби и друг вид престъпления с цел задоволяване на ежедневни нужди.

При обмяната на информация между експертите и специалистите по етнически и интеграционни въпроси (ЕИВ) в общините и Областна администрация Варна, като основен проблем се изтъква недостатъчната информираност на общинските служители и активисти. Това налага провеждането на семинари, лекции, търсенето на форми и възможности за запознаването на повече активисти, съмишленици и доброволни сътрудници за осъществяването на тази дейност, за която са необходими, както съвременно техническо оборудване, така и добро финансиране. Продължава тенденцията за постоянни промени сред състава на специалистите и експертите отговарящи за ЕИВ и тенденцията за текучество на кадрите. Ниска е чувствителността на служителите в администрациите по отношение на ромското малцинство и гражданите в уязвимо социално положение, живеещи в сходна на ромите ситуация и в тази насока са необходими систематични тренинги и практикуми.

Поради липса на целево финансиране на плановете за изпълнение на стратегическите документи се срещат трудности при тяхното изпълнение. Взаимодействието и координацията между самите институции не постига желаните резултати и това налага предприемането на допълнителни мерки за противодействие на престъпността и предприемане на изпреварващи действия за недопускане настъпването на неблагоприятни прояви.

Основни проблеми:

- само една малка част от общински експерти по етническите въпроси са представители на етнически малцинства;
- липсва единна база данни за реализирани от гражданския сектор проекти и инициативи в подкрепа на ромското включване;
- няма единен орган за контрол или мониторинг на дейностите, изпълнявани в отделните общини, което води до разпиляване на средствата;
- в повечето общини няма обществени съвети по въпросите на малцинствата (граждански структури на доброволен принцип).

❖ КУЛТУРА И МЕДИИ.

Ромската култура е част от европейското културно пространство и част от културното многообразие в страната. Опазването на културното

наследство на ромите, насърчаването на творческото развитие, културното взаимодействие и участието в културния живот на страната имат решаваща роля за социалното сближаване.

В Националния план за действие са разработени последователни мерки за опазване и популяризиране на традиционната култура на ромската общност и за подобряване на условията за творческо развитие и участие в културния живот.

Специално внимание е отделено на решаващата роля на медиите за намаляване на антиромските нагласи посредством недискриминационно отразяване на представителите на ромската общност, разпространяване на положителни образи за ромите и ползите от интеркултурализма и приобщаването в медиите.

Пандемията от Covid-19 засегна почти всички области на обществения и икономическия живот, културните институти като цяло са сред най-тежко пострадалите в пандемията. Стопирането на културния живот в света и България ще има дългосрочни последствия, затова е необходимо и трябва да има реални мерки за съхранението на културните институти и да се отделят средства от бюджета в подкрепа на тяхната дейност. Именно театрите, музеите, читалищата и библиотеките са средищата на просвета у нас, които културно и духовно ни обединяват.

На територията на Област с административен център гр. Варна са разположени 9 културни института, 30 музея и етнографски комплекси и 25 галерии. В областта няма културен институт или организация, специализирана в съхранение и промотиране на ромската култура.

На територията на областта работят 167 читалища, от които 39, разположени в градовете от областта и 128 - в селата. Най-добре развити общини по отношение читалищна осигуреност на населението са община Аврен и община Вълчи дол, където едно читалище следва да обслужва около 600 човека, а най-слабо развита е община Варна.

8 читалища (4,79%) от областта предлагат специализирани занимания за съхранение на ромската култура: 1 в община Варна, 1 в община Аврен и 6 в община Вълчи дол. Предлаганите занимания са тясно специализирани за съхранение и възраждане на ромските танци и песни чрез изграждане и поддържане на танцови и певчески състави. Във всички читалища има предвидени инициативи за запознаване на широката общественост с културната специфика на етносите, представени в областта, но без те да са специфично насочени към ромската общност.

3,7% от всички регистрирани в областта неправителствени организации, са конкретно създадени с цел работа по етнически въпроси.

Всички общини от област Варна демонстрират устойчива политика на активно включване на жителите от ромски произход в общинските културни мероприятия. Политиката се базира на 4 основни типа дейности, предприемани от общините: включване в годишните културни календари

на всички общини на тържества за отбелязването на Международния ден на ромите; подкрепа за изява в фестивали/конкурси/изложби на състави, групи и индивидуални участници от ромски произход; инвестиране на общински средства за стартирането и поддръжката на ателиета за изучаване на културата на етносите, кръжоци и певчески и танцови школи; ежегодно провеждане на два фестивала на етносите в град Варна и Белослав.

Прегледът на местните издания показва, че въпреки относително високия процент ромско население, представянето на ромите, техния бит, култура и проблеми са слабо застъпени в местните медии на областта. Най-много публикации се свързват с отразяването на честванията на ромските празници- Банго Васил /14 януари/ и Международния ден на ромите /8 април/. Само общинският вестник на община Аврен- в-к „Аврен" широко застъпва темата за етническите малцинства, техните традиции, празници и проблеми.

Основни проблеми:

- липсва система за събиране и поддържане на официални статистически данни за нивото на включване на ромите в обществения културен живот в областта.
- липсват механизми за координация при планирането работата на читалищата за реализиране на културни дейност за съхранение и промотиране на ромската култура;
- липсват възможности за развиване на художествените умения и на положителна нагласа към художествената култура на представители на ромите, които не са обхванати от учебната система (деца, непосещаващи учебни институции и възрастни);
- отбелязването на основната част от официалните ромските празници не е включено в културните календари на повечето общини в областта.
- ромската култура е слабо представена в медиите в областта.
- културните дейности, насочени към съхранение и промотиране на ромската култура, реализирани от читалищата не се отразяват в медиите;
- липсват специализирани ромски медии.

❖ ОВЛАСТЯВАНЕ И РАВНИ ВЪЗМОЖНОСТИ НА РОМСКАТА ЖЕНА

Ромските жени навсякъде в Европейския съюз все още са изправени пред неравенства, свързани с бедност, различни форми на дискриминация, включително и множествена дискриминация, трафик на хора, ранни и принудителни бракове.

Един от основните фактори, който допринася за социалната изолация в която се намират представители на ромската общност е ролята и мястото на ромската жена. Дълбоко дискримирана, поставена в неравностойно положение, голяма част от ромките жени са с основно и по-ниско образование. Ранното отпадане от образователната система, ранните раждания водят до негативен здравен и социален статус и пречат за нейното социално развитие и приобщаване.

Еманципацията на ромската жена в макрообществото и в ромската общност е най-сигурната предпоставка за преодоляването на патриархални практики като ранните и насилствените бракове. Този процес трябва да бъде подпомогнат чрез засилване на социалната работа на местно ниво в ромска общност, прилагането на иновативни подходи за активизиране и ангажиране на местните ромски общности, в т.ч. и на ромските жени (вкл. подкрепа за образовани и успели роми и за тяхното ангажиране с проблемите на общността), както и изграждане на сътрудничество между институциите, работещи в ромска общност и ромските формални и неформални авторитети.

Ето защо действията и мерките, които следва да бъдат заложени са: включване проблемите на ромските жени в общия дневен ред и стимулиране на дейности, насочени към активизиране на ромските жени, осигуряване на равни възможности за ромската жена, създаване на благоприятни условия за нейното социално развитие и насърчаване на нейната все по-активна роля и участие обществения и политически живот, чрез преодоляване на изключването й в основните сфери на образование, здравеопазване, заетост и жилищни условия.

Равенството между жените и мъжете е основен принцип на ЕС, залегнал в Договора за Европейския съюз и в Хартата на основните права, и следователно интегрирането на принципа на равенство между половете е важен инструмент за интегрирането на този принцип във всички политики, мерки и действия на ЕС. Правата на жените и равенството между половете са не само основни права на човека, но са също така и предпоставки за постигане на напредък в социалното и икономическото развитие и за намаляване на бедността.

Институциите провеждат публични кампании за изграждане на култура за политиките за разнообразие, равнопоставеност, достойнство и основни човешки права на ЕС и повишаване на нивото на обществена чувствителност към проявите на антиромски нагласи и дискриминация, преодоляване на домашното насилие и осигуряване на условия за по-голям достъп до правосъдие за ромските жени и др.

Наказателният кодекс на Република България определя като престъпления проповядването или подбудата към дискриминация, насилие или омраза, основани на раса, народност или етническа принадлежност (чрез слово, печат или други средства за масова

информация, чрез електронни информационни системи или по друг начин); геноцида и апартейда; обидата и клеветата; трафика на хора; принудата за встъпване в брак; склоняването към проституция и други действия, на които често жертва са представители на етническите малцинства.

Законът за адвокатурата и най-вече Законът за правната помощ създават механизъм за оказване на правна помощ на лица, пострадали от нарушения или жертви на престъпления, включително и на база на тяхната етническа принадлежност и в случаите, в които тези лица не разполагат с необходимите финансови средства да си осигурят помощ.

I. АНАЛИЗ НА ВЪТРЕШНИТЕ (СИЛНИ И СЛАБИ СТРАНИ) И ВЪНШНИТЕ (ВЪЗМОЖНОСТИ И ЗАПЛАХИ) ЗА СРЕДАТА ФАКТОРИ, КАКТО И ПРИЧИНИТЕ, ПРЕДОПРЕДЕЛЯЩИ СИЛНИТЕ И СЛАБИТЕ СТРАНИ, ВЪЗМОЖНОСТИТЕ И ЗАПЛАХИТЕ

Силни страни	Слаби страни
1. Налични стратегически документи и добре развита/усъвършенстваща се нормативна уредба на национално ниво за изпълнението на отделните секторни политики; 2. Ясна обвързаност и съгласуваност на националната политика с европейските приоритети, принципи и индикатори; 3. Натрупан капацитет и опит в мобилизирането и използването на средства от европейските фондове в подкрепа изпълнението на политиките; 4. Създадени дългосрочни партньорства с НПО и научни институции; 6. Изграден и функциониращ Механизъм за междуинституционална координация при формулирането, изпълнението, мониторинга и оценката на изпълнението на Националната	1. Недостатъчно или частично припознаване на ангажименти по изпълнението на политиките от отговорните институции; 2. Недостатъчна кадрова и финансова обезпеченост на политиките; 3. Високи нива на икономически неравенства, в това число и силни различия и диспропорции; 4. Висок дял на лицата в риск от бедност; 5. Ниско ниво на цифрови умения на населението в т.ч. и ромската общност.

стратегия на Република България за интегриране на ромите (2012-2020) и на политиката по етническите и интеграционните въпроси; 7. Изградено добро взаимодействие с областните и общинските експерти по етническите и интеграционните въпроси.	
Възможности □ Подобряване на процеса по координация и взаимодействие при планирането, изпълнението и мониторинга на изпълняваните политики; □ Прилагане на иновативни и гъвкави подходи при ефективно усвояване на средствата от Европейските структурни фондове за целите на реализираните политики; □ Повишаване на квалификацията и уменията на работната сила; □ Подобряване на взаимодействието с представители на гражданския сектор; □ Навлизане на дигиталните технологии в почти всички професионални области, което създава нова работна среда, изискваща цифрови умения.	**Заплахи** □ Задълбочаване на социално-икономическите неравенства; □ Негативните демографски процеси; □ Повишаване на дела на лицата в риск от бедност или социално изключване; □ Продължаваща тенденция на областни диспропорции; □ Недостатъчна ресурсна обезпеченост за провеждане на политиките; □ Манипулиране на обществени нагласи и реакции срещу провежданите политики; □ Висока уязвимост на младежи до 29 години, които са неравнопоставена група на пазара на труда; □ Непредвидими социални и икономически последици от пандемията от COVID-19.

III.ВИЗИЯ

Социалната интеграция е предпоставка за успешно и устойчиво развитие на българското общество.

Постигането на равенство, приобщаване и участие на уязвими етнически групи и общности като ромите е активен двустранен процес, който предполага както действия на малцинството в посока приобщаване, така и действия на мнозинството насочен към преодоляване на съществуващите за ромите негативни социално-икономически характеристики, осигуряване на условия за активно участие във всички сфери на обществения живот на областта, предопределящо последващия просперитет в обществото.

IV.СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ

Създаване на условия за равнопоставеност, приобщаване и участие на ромите във всички обществени сфери и подобряване на качеството на живот, чрез осигуряване на достъп до права, стоки и услуги при спазване на върховенството на закона и недискриминация.

V. ВОДЕЩИ ПРИНЦИПИ И ХОРИЗОНТАЛНИ ЦЕЛИ ПРИ ИЗПЪЛНЕНИЕТО

Водещи при изпълнението на Стратегията са също така и Десетте общи основни

принципа за включване на ромите, приети от Съвета на Европейския съюз на 8.06.2009 г.:

1) Конструктивни, прагматични и недискриминационни политики;
2) Изрична, ясно определена но не изключителна насоченост;
3) Междукултурен подход;
4) Приобщаване към мнозинството;
5) Осъзнаване на измерението за равенството между половете;
6) Трансфер на основани на фактите политики;
7) Използване на инструменти на ЕС;
8) Участие на регионалните и местните власти;
9) Участие на гражданското общество;
10) Активно участие на ромите.

Тези принципи са базата при формулирането, изпълнението, наблюдението и оценката на приобщаващи политики за ромите. Те насърчават провеждането на надграждащи, конструктивни, прагматични и недискриминационни политики, подхода на утвърдителните мерки, междукултурния подход, като не изключват прилагането им към други граждани в уязвимо положение. Вземат предвид потребностите и положението на ромските жени.

Принципите се отнасят до ключови фактори за успех като трансфер на доказано добри практики, използване на инструментите (законодателни, финансови и координационни) на Общността, участие на регионалните и местните власти, въвличане на гражданското общество и активното участие на ромите.

Постигането на справедливост и приобщаване изисква повишено използване и по-добро насочване на ресурсите, както и участието и партньорството на ромските общности, всички правителствени нива, сектори и заинтересовани страни.

Хоризонтални цели:

Политиките за приобщаване на ромите представляват неразделна част от общонационалните политики за повишаване благосъстоянието на българския народ. За тяхното постигане ще допринесат взаимно подсилващи се хоризонталните цели – равенство, приобщаване и участие:

1. Ефективно равенство: Борба за предотвратяване на прояви на антиромски нагласи и дискриминация срещу ромите като цяло;
2. Социално-икономическо приобщаване: Намаляване на бедността и социалната изключване и премахване на социално-икономическите различия между ромите и останалата част от българското общество;
3. Значително участие: Насърчаване на участието чрез овластяване, сътрудничество и доверие.

Секторни цели:

Четири **секторни цели** подчертават продължаващото значение на четирите основни области на политиката, заложени в Стратегията:

- Повишаване на ефективния достъп до качествено приобщаващо образование;
- Повишаване на ефективния достъп до качествена и устойчива заетост;
- Подобряване на здравния статус на ромите и увеличаване на ефективния достъп до качествени здравни и социални услуги;
- Повишаване на ефективния достъп до адекватни десегрегирани жилища и основни услуги.

Подходи:

За приобщаващите политики е необходима комбинация от целенасочени и основни подходи. Стратегията следва подход, основан на разработване на общи политики (мейнстрийм) с прилагане на целеви мерки по сектори, особено на местно ниво. Целевият подход е предназначен да компенсира неравенствата.

Дейностите по отделните приоритетни направления ще бъдат изпълнявани чрез взаимна допълняемост на следните подходи:

- Насърчаване на позитивни действия за преодоляване на различни форми на неравнопоставеност във всички обществени сектори; утвърждаване на позитивни обществени нагласи към ромската общност;
- Насърчаване на позитивни действия за преодоляване на

традиционни практики в ромската общност, които нарушават правата на жените и децата;

• Насърчаване на участието и партньорството на всички заинтересовани страни;

• Интегриран подход за териториално развитие, при който на териториален принцип едновременно се предприемат мерки и обединяват ресурси по различни приоритети, основани на местните специфики и нужди и ангажираност на всички заинтересовани страни в посрещането на специфичните местни предизвикателства;

• Диференциране на подходите, методите и средствата за осъществяване на политиките за приобщаване, съобразно особеностите на социалните и демографски подгрупи сред ромската общност.

VI.ПРИОРИТЕТИ

1. ОБРАЗОВАНИЕ

Оперативна цел 1: Създаване на условия за осъществяване на качествено и приобщаващо образование на деца и ученици от уязвими групи, включително роми, мотивирането им за стремеж към образователна интеграция в позитивна мултикултурна среда.

1) Гарантиране правото на равен достъп до качествено образование, обхващане на децата на територията на област с административен център Варна във различни форми на образование и грижи в ранна детска възраст и в предучилищното образование с цел последващо образователно приобщаване.
2) Осигуряване на условия за изпълнение на интегрирани мерки за повишаване на образователното развитие на децата и учениците от ромската общност и на възможностите за продължаващо образование, в това число на професионално образование и обучение,особено на профили които дават перспектива за реализиране на пазара на труда, както и на висше образование;
3) Разширяване на възможностите за учене през целия живот, включително чрез неформално и информално образование, включване във форми на образование и обучение на лица, които не са завършили средно образование, популяризиране на ученето сред всички слоеве на населението за участие във форми на учене през целия живот;
4) Обучение в дух на толерантност и недискриминация в образователните институции, подкрепа на доказано ефективни образователни практики, чрез иновативни идеи и дейности, повишаване на дигиталните умения.

5) Прилагане на разнообразни форми и програми за работа с деца с трудности и дефицити в обучението и отпаднали от училище с цел тяхната реинтеграция.
6) Превенция на отпадане от училище и ограмотяване на неграмотни и малограмотни възрастни роми.
7) Съхраняване на културната идентичност и засилване на гражданското съзнание на децата и учениците от ромската общност, за да развиват самочувствие и чувство за принадлежност към българското и европейско общество, като се разширяват познанията в сферата на културата, традициите и пр. в определени учебни предмети и проектно-базирани обучения.
8) Мотивиране на родителите на ромските деца за активна позиция по прилагането на образователните права и отговорности за децата им.
9) Приобщаване и приемане на родителите-роми към образователния процес и засилване на участието им в училищния живот.
10) Усъвършенстване квалификацията на педагогическите специалисти за взаимодействие в мултиетническа образователна среда, интеркултурна компетентност у директорите, учителите и другите педагогически и непедагогически специалисти, съвместна работа с образователните медиатори.

Конкретни дейности за постигане на целите:

- Идентифициране на основните фактори, водещи до непостъпване и преждевременно отпадане от училище, разработване на методология за наблюдение, отчитане и планиране на механизми за въздействие.
- Прилагане на модел за осъществяване на мониторинг на процеса на образователна интеграция на деца, ученици и студенти от етническите групи.
- Въвеждане на практиката на образователен медиатор в системата на предучилищна и училищна подготовка.
- Повишаване квалификацията на учители, директори и други педагогически специалисти за работа в мултикултурна среда.
- Специализирана и целенасочена работа за мотивация на учениците от ромски произход за продължаване на образованието в следваща образователна степен.
- Осигуряване на необходимите административни мерки и педагогически компетенции за реализиране на програми по интеркултурно образование, човешки права, принципи и ценности на гражданското общество.
- Постепенно въвеждане на целодневна организация на учебния ден до седми клас включително.
- Подготовка на децата в ранна детска възраст (3-6 години) за бъдещо пълноценно включване в образователния процес, особено на деца

от малцинствени етнически групи. Допълнителни занимания с деца в детските градини, за които българският език не е майчин.

- Провеждане на обучителни модули в училищата и детските градини по превенция на насилието.
- Повишаване на ефективността на механизмите за обхващане на всички деца в задължителна училищна възраст чрез организиране на кампании за повишаване на осведомеността на ромските родители относно ползите от предучилищното и училищно образование.
- Ограмотяване на възрастни роми.
- Ангажиране на родители на деца и ученици от етническите малцинствени групи в училищни настоятелства или обществени съвети.
- Въвеждане на форми на взаимодействие и дейности в детските градини и училищата за изграждане на положителни нагласи към образователната интеграция на ромските деца.
- Привличане на младежи над 16 години, отпаднали от образователната система в самостоятелна и вечерна форма на обучение.
- Създаване на условия за провеждане на летни училища в ромските махали и други алтернативни форми за неформално образование.
- Създаване на клубове по интереси; сформиране на групи по свободно избираема подготовка (СИП) в областта на културата, фолклора и традициите на различните етноси, танцови формации, изкуства, традиционни занаяти.
- Реинтегриране на отпадналите ученици чрез предоставяне на възможности за компенсиране на пропуснатия учебен материал в извънучебни и извънкласни форми на обучение.
- Разкриване на училищните центрове за деца със затруднения в усвояването на учебния материал от семейства на малограмотни родители, които не могат да им помагат.

Оперативна цел 2: Създаване и гарантиране на устойчиви механизми за институционално взаимодействие и обществена активност в подкрепа на образователната интеграция на ромите.

1) Активно провеждане на държавната образователна политика от РУО, отразяваща спецификата на условията за образователна интеграция на децата от малцинствата на територията на областта.

2) Повишаване активността и участието на структурите на гражданското общество при анализа, проучванията, планирането и провеждането на областната стратегия.

Конкретни дейности за постигане на целите:

- Нормативно осигуряване на процеса на образователна интеграция чрез институции, СГО и НПО.

- Разработване на система, която да е в основата на бъдещи анализи, изследване на тенденции и отчитане на резултати от прилаганите политики по процеса на ромското включване.
- Прилагане на положителни административни мерки за прием на децата и учениците-роми в училища извън районите с компактно ромско население.
- Провеждане на разяснителни кампании в училищата насочени към българското мнозинство за приемане на ромите и подпомагане приобщаването им, чрез провеждане на съвместни мероприятия с участието на ученици, учители и родители.
- Програмно осигуряване на процеса на образователна интеграция чрез повишаване капацитета на училищните екипи за кандидатстване, работа и отчитане на проекти.
- Повишаване на капацитета на училищните екипи за работа по проекти.
- Максимално използване на капацитета и добрите практики на НПО за провеждане на извънучилищни и извънкласни дейности за обхващане, мотивиране и стимулиране на децата-роми за образователна интеграция.

Областният инспекторат по образованието /РУО Варна/ е водеща отговорна институция за изпълнение на целите в Стратегията в приоритет „Образование".

Изпълнението на мерките по приоритет „Образование" ще допринесе за изпълнение на намаляване делът на преждевременно напусналите образователната система и дял на 30-34 годишните със завършено висше образование .

2. ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ

Оперативна цел: Осигуряване на равенство в достъпа до качествени здравни услуги, подобраване на здравословното състояние на населението в обособените уязвими етнически общности с концентрация на бедност и превантивни програми.

1) Подобряване на профилактичните дейности сред ромското население.
2) Повишаване на здравните знания и информираността на ромското население.
3) Намаляване на детската смъртност.
4) Осигуряване на устойчиво изпълнение на политиката по отношение провеждането на ваксинопрофилактиката и разширяване на обхвата на ваксинираните лица с оглед изпълнение на имунизационния календар,

националните ваксинационни програми и поддържане на висок имунизационен обхват.

5) Развитие на концепцията за здравна медиация;

Конкретни дейности за постигане на целите:

- Утвърждаване длъжността на здравния медиатор като координираща фигура между здравните институции и лицата от малцинствените групи и общности.
- Идентифициране на населени места, в които има нужда от здравни медиатори и избор на подходящи хора.
- Осигуряване на ефективна трудова реализация на здравните медиатори и текущото им обучение.
- Разширяване сътрудничеството на личните лекари със здравните медиатори.
- Активно съдействие от страна на здравните медиатори в усилията на личните лекари за обхващане на бременните до четвъртия месец на бременността с регистрация, консултации с лекар – специалист по акушерство и гинекология и своевременно постъпване в лечебно заведение за болнична помощ за раждане.
- Осъществяване на профилактични прегледи, имунизации и диагностика с мобилни кабинети в населени места с компактно ромско население.
- Организиране на консултативни кабинети в населените места квартали и махали предимно с ромско население по въпросите на сексуалното и репродуктивното здраве, семейното планиране, начините за предпазване от сексуално предавани инфекции.
- Повишаване информираността на лицата в неравностойно положение, принадлежащи към етнически малцинства относно правата и задълженията на пациентите и за видовете медицински услуги.
- Повишаване на здравната култура чрез провеждане на беседи, разяснителни кампании и други информационни събития.
- Изграждане на капацитет и работа в общността за превенция и контрол на ХИВ чрез услуги по консултиране и насочване за анонимно и безплатно изследване за ХИВ и инфекции предавани по полов път.
- Дейности по подобряване контрола на туберкулозата сред ромска общност чрез провеждане на скрининг за риска, придружаване и изследване за туберкулоза; подкрепа в процеса на лечение на болните от туберкулоза.
- Дейности по превенция и за ограничаване разпространението на Ковид 19, повишаване информираността за ползите от имунизиране на населението.

РЗИ Варна е водеща отговорна институция за изпълнение на целите в Стратегията в приоритет „Здравеопазване".

3. ЗАЕТОСТ

Оперативна цел: Равнопоставен достъп и подобряване реализацията на ромите на пазара на труда и повишаване на дела на заетите сред тях, намаляване на социалните неравенства и активното им социално приобщаване.

1) Осигуряване на достъп на ромите до пазара на труда и до различните инициативи за самостоятелна заетост.
2) Насърчаване на заетостта чрез включване в програми и мерки финансирани по ЗНЗ и по действащите схеми на ОП „Развитие на човешките ресурси".
3) Насърчаване на предприемачеството, стартиране и управление на собствен бизнес.
4) Насърчаване на придобиване на умения по традиционните за етноса занаяти.
5) Стимулиране на трудовата мобилност сред ромите за достъп до сезонни работни места и работни места в значими инфраструктурни проекти (селско стопанство, строителство на магистрали и пътища).
6) Улесняване достъпът до информация на търсещите работа лица.
7) Развитие и усъвършенстване на мрежата от трудови медиатори в общините с компактно ромско население за активизиране на неактивните и продължително безработните лица.
8) Задълбочаване на социалния и граждански диалог в подкрепа на трудовата реализация на ромите, привличане за партньори лидерите сред общността, ромските НПО и работодатели.

Конкретни дейности за постигане на целите:

- Организиране на обучителни курсове за безработни лица[1]:

- за мотивация за активно търсене на работа;

- за професионална ориентация;

- за придобиване на умения по традиционните за етноса занаяти - копанарство, калайджийство, кошничарство и ковачество;
- безработните с по-високо образование да се включват в квалификационни курсове за: компютърна грамотност; предприемачество; изготвяне на бизнес проекти; започване и ръководене на собствен бизнес; социални дейности и др.

[1] Целесъобразно е курсовете да се организират според потребностите на пазара на труда, нагласата на ромската общност към определени професии, местоживеенето (град или село), притежаваното образование

- Провеждане на курсове за обучение на служителите в бюрата по труда за придобиване на специфични умения за работа с представители на ромското население и други етнически малцинства: поощряване на равните възможности, преодоляване на бариерите и справяне с дискриминационното поведение и предубеждение на работодатели, междукултурни познания и др
- за професионална квалификация, в рамките на годишните програми за обучение по Националния план за действие по заетостта (НПДЗ) и други планове;

• Насърчаване на заетостта чрез включването на безработните лица от ромски произход в програми и мерки финансирани по реда на ЗНЗ и по схемите на ОП „Развитие на човешките ресурси".

Разкриване на изнесени работни места на бюрата по труда или консултативни приемни, в по-големите компактно населени ромските квартали.

• Срещи, семинари, дискусии, кръгли маси, кампании.

Дирекции „Бюра по труда" от област с административен център гр. Варна са водещи отговорни институции за изпълнение на целите и дейностите в Стратегията в приоритет „Заетост".

Заедно с изпълнението на допълващите мерки по приоритет „Образование", насочени към повишаване нивото на умения на работната сила, компетентността и квалификацията на нискоквалифицираните работници, ще допринесат за намаляване равнището на бедност за работещите и техните семейства.

Дирекциите „Социално подпомагане" са водещи институции за развитието на съществуващите и предлагането на нови социални услуги, които да допринесат за социалното приобщаване на уязвимите лица от обособените целеви групи: възрастни и деца от ромски произход, предимно в неравностойно положение – деца в риск от изоставяне, деца на улицата, жени и деца, претърпели насилие, самотни майки и бременни жени, деца лишени от родителска грижа, многодетни семейства. Подпомагането с месечни социални помощи за семейства без финансови средства за задоволяване на базовите потребности, лица с ниски доходи са от жизнено важно значение за нуждаещите се. На територията на община Варна ще продължат да се предлагат и усъвършенстват 58 вида социални услуги, като: Кризисен център за деца, Кризисен център за пълнолетни лица, преживели насилие и жертви на трафик, Центрове за обществена подкрепа, Обществена трапезария и др.

4. ЖИЛИЩНИ УСЛОВИЯ

Оперативна цел 1: Подобряване на жилищните условия, включително и на прилежащана техническа инфраструктура и инфраструктура за публични услуги.

1) Актуализация/изработване на общи и подробни устройствени планове на съществуващи и новоотредени терени.
2) Отреждане на нови територии за жилищно строителство с възможности за деконцентриране на компактните и обособени ромски квартали.
3) Създаване на кадастрални карти и кадастрални регистри на територии, включващи зони с компактно ромско и друго живеещо при подобни условия население.
4) Осигуряване на алтернативно жилищно настаняване в случай на принудително изваждане на уязвими семейства от домовете, които обитават, при реализиране на инициативи за премахване на незаконни строежи.

Конкретни дейности за постигане на целите:

- Оценка на потребностите от подобряване състоянието на ромските квартали по отношение на инженерната инфраструктура.
- Идентифициране на подходящи терени за жилищно строителство.
- Уреждане въпросите със собствеността на терените.
- Изработване на специализирани карти.
- Проучване на възможността за усъвършенстване и допълване на законодателството в областта на достъпа до жилища.

Оперативна цел 2: Подобряване на жилищните и инфраструктурните условия в квартали с компактно ромско и друго живеещо при подобни условия население.

1) Подобряване на съществуващата и изграждане на нова инфраструктура в съществуващите квартали с цел подобряване на наличните мрежи или осигуряване на разширени или нови мрежи, включително следните инфраструктурни елементи: улици и прилежащите им съоръжения; водопровод, вкл. възстановяване или изграждане на уличната настилка; канализация, вкл. възстановяване или изграждане на уличната настилка; електроснабдяване; улично осветление.
2) Проектиране, изграждане и реконструкция на обекти на социалната инфраструктура за целите на образованието, културата и др.
3) Изграждане и рехабилитация на социални жилища.

Конкретни дейности за постигане на целите:

- Разработване и внедряване на методика с критерии за оценка за подбор на нуждаещите се, съвместно с НПО.

- Разработване на общински програми за подобряване на жилищните условия в квартали с компактно ромско и друго живеещо при подобни условия население.
- Стимулиране участието на лицата от целевата група в инициативи за подобряване на жилищните условия, подържане и хигиенизиране.
- Проектиране на техническа инфраструктура: водоснабдяване, канализация, улична мрежа, благоустрояване.
- Изграждане на обекти от техническата инфраструктура.
- Изграждане на нови и рехабилитиране на съществуващи социални жилища.
- Реконструкция на обекти на социалната инфраструктура.

Общинските администрации и РО на НСК при РДНСК са водещи отговорни институции за изпълнение на целите в Стратегията в приоритет „Подобряване на жилищните условия".

5. ВЪРХОВЕНСТВО НА ЗАКОНА И АНТИДИСКРИМИНАЦИЯ

Оперативна цел 1: Гарантиране на правата на гражданите, с акцент върху жените и децата, защита на обществения ред, недопускане и противодействие на проявите на нетолерантност и на „езика на омразата", повишаване на гаранциите за ефективна защита на правата на българските граждани, принадлежащи към различни етнически групи, с фокус - роми.

1) Повишаване чувствителността към проблемите, пред които се изправят ромите и гражданите в уязвимо социално положение, живеещи в сходна на ромите ситуация, повишаване на нетърпимостта към прояви на дискриминация на служителите в държавни и общински администрации и служителите в органите на МВР.
2) Повишаване капацитета на служителите в държавни и общински администрации и служителите в органите на МВР по отношение на борбата с престъпленията и проявите на дискриминация, насилие и омраза, основани на етническа принадлежност, засилване ефективността на борбата с трафика на хора.
3) Осигуряване на условия за участие на ромското малцинство в процеса на вземане на решения при разработването и прилагането на местни интеграционни политики.
4) Стимулиране участието на СГО, ангажирани с проблемите на ромското включване, в процеса на формиране, прилагане и мониторинг на интеграционните политики.

Конкретни дейности за постигане на целите:

- Провеждане на обучения на общински и областни експерти по етническите и интеграционните въпроси за ефективно участие в програмното осигуряване на процеса на ромското приобщаване.
- Провеждане на обучения за служители в държавни и общински администрации и служителите в органите на МВР за повишаване квалификацията им за работа в мултикултурна среда.
- Увеличаване броя на заетите роми в публичната администрация на централно и местно равнище и подобряване квалификацията на вече назначените служители.
- Предоставяне на специализирано обучение за медиатори и назначаването им към общините, за работа на терен в ромските махали с цел подпомагане на ромите в контактите им с администрацията.
- Привличане на млади роми-неформални лидери в структурите на полицията за работа на терен в ромските махали, с цел гарантиране реда и обществената сигурност.
- Провеждане на разяснителни кампании сред членовете на общинските съвети в общините от област Варна за стимулиране избора на местни обществени посредници по ЗМСМА.
- Създаване от страна на общинските администрации на условия за формиране на обществени структури – обществени съвети по въпросите на малцинствата (с членове само СГО) и институционализиране взаимоотношенията с тях.

Оперативна цел 2: Подобряване достъпа до органи и системи за правосъдие и защита от дискриминация и повишаване ефективността на правоприлагането в тази област.

1) Повишаване осведомеността на представители на съдебната власт и областалния представител на КЗД, относно културата и обичаите на ромите с цел разработване на механизми за съвместни дейности и повишаване ефективността в правоприлагането по отношение на ромското малцинство.
2) Повишаване правната култура на ромското население.

Конкретни дейности за постигане на целите:

- Провеждане на обучения, предоставяне на консултации и организиране на разяснителни кампании в ромските махали по теми свързани с гражданските и човешките права и тяхната защита.
- Създаване на нормативна рамка (общинска наредба) за функционирането на районните/общинските/ комисии по чл.98 от ЗГР, с оглед преодоляването на проблема, при който лица живеещи в имот без официален адрес да получат документ за самоличност и адресна регистрация.

• Създаване на механизъм за граждански мониторинг за дейността на областния представител на КЗД с оглед превръщането му в активна страна по въпроси свързани с дискриминация.

Оперативна цел 3: Осигуряване устойчивост на постигнатите резултати в процеса на подкрепа на ромското включване.

1) Повишаване чувствителността и осведомеността на българското мнозинство по отношение на ромите и тяхната култура.
2) Подобряване обмена на опит и най-добри практики сред държавните и общински органи и институции, и НПО в областта ромското приобщаване.

Конкретни дейности за постигане на целите:

• Ежегодно идентифициране от администрациите на успешно реализирани от НПО сектора инициативи в областта на ромското включване.

• Провеждане на публични информационни кампании за повишаване осведомеността на българското мнозинство по отношение на значението на равнопоставеността, приобщаването и участието на ромите.

• Разработване на механизми за граждански мониторинг върху изпълнението на Стратегията.

• Разработване на механизми за набиране на релевантна статистическа информация по отделните приоритети на стратегията, с цел извършване на бъдещи анализи и за успешно планиране.

• Разработване на партньорски проекти между публичните институции и СГО за финансиране и изпълнение на проекти и инициативи, стимулиращи процеса на ромското включване.

• Разработване на механизъм за сътрудничество публичните институции и СГО при формирането и реализацията на политики за интеграция на ромите.

За изпълнението на целите и дейностите в приоритет „Върховенство на закона и недискриминация" са отговорни всички държавни институции, ведомства, Комисията за защита от дискриминация, консултативни структури и др., съобразно техните компетенции.

6. КУЛТУРА И МЕДИИ

Оперативна цел 1: Създаване на условия за съхраняване и промотиране на самобитната култура на ромите в областта и стимулиране на активното участие на ромската общност в обществения културен живот.

1) Създаване на условия за равен достъп на ромската общност в обществения културен живот.
2) Създаване на условия за утвърждаване на ромската култура като част от националната българска култура.

Конкретни дейности за постигане на целите:

• Създаване на мултифункционални културни центрове в кварталите със смесено етническо население, включващи: библиотека, зала за репетиции, сцена, интернет зала и кинозала или преобразуване на съществуващите читалища.

• Повишаване капацитета на служителите на читалищата за запазване, развитие и разпространяване на ромската култура.

• Подкрепа за разширяване на дейността на читалищата в райони със смесено етническо население.

• Популяризиране на специализирани музейни експозиции за промотиране ромската култура и традиции и подкрепа разширяването им и създаването на нови такива.

• Организиране и провеждане на концерти, творчески срещи и прояви с изтъкнати творци от етносите.

• Включване на мероприятия за отбелязване на специфични за ромския етнос празници и традиционни чествания в културния календар на общините.

• Издирване на талантливи деца от етносите и осигуряване на условия за тяхното развитие и реализация.

• Подкрепа за развитие на културни практики, специално насочени към хора от ромското малцинство, като ромски театрални трупи, занаятчийски ателиета, кръжоци, ромски ансамбъл и др.

• Подкрепа на индивидуалното и групово участие на ромски творци и изпълнители от областта в национални конкурси и фестивали.

• Подкрепа на квалифицирането на роми за работа в читалищата в райони със смесено етническо население.

• Реализиране на културно-просветни програми за повишаване информираността на населението за култура на ромите.

• Подкрепата на дейности, насочени към осигуряване приемствеността на културното наследство на ромската общност чрез диалог и взаимодействие между поколенията.

Оперативна цел 2: Създаване на условия за равнопоставено представяне на ромската общност в печатните и електронни медии.

1) Промяна на съществуващите негативни нагласи на представителите на медиите от областта по отношение на ромите.
2) Осигуряване на условия за равен достъп на ромската общност до участие в печатните и електронни медии на областта.
3) Подобряване на обществения имидж на ромите от областта.

Конкретни дейности за постигане на целите:

- Разработване и разпространение на информационни материали, представящи културата и традициите на ромския етнос.
- Своевременно разпространение на информация за събития от всички сфери на живота на ромската общност, особено реализирани културни мероприятия с участието на ромски дейци или посветени на ромската култура и традиции.
- Повишаване капацитета на представителите на културните институции и читалищата за работа с медиите.
- Организиране на тренинги и кръжоци за развитие на умения на хора от ромската общност за писане и изработка на медийни материали.
- Стимулиране създаването на ромски медии или определяне на специфично пространство за публикации за ромската общност в други медии.

ОССЕИВ е водеща институция при изпълнение целите и дейностите в подприоритет „Медии" в сътрудничество с областните медии в областта – печатни издания, кабелни ТВ и радиа.

7. ОВЛАСТЯВАНЕ И РАВНИ ВЪЗМОЖНОСТИ НА РОМСКАТА ЖЕНА

Оперативна цел 1: Насърчаване овластяването на ромската жена, за превръщането ѝ в активен фактор в социалния, политическия и обществен живот, преодоляване на изключването в основните сфери на образование, здравеопазване, заетост и жилищни условия.

1) Подобряване на комуникативните умения на ромските жени, насърчаване и подкрепа за участието им във всички форми на обществен и политически живот, /в т.ч. ромски общности и организации/ включително и в публичната администрация.
2) Повишаване на самочувствието и информираността за различните проблеми, с които се сблъскват младите момичета от ромски произход.
3) Чрез идентифициране на лидерските им умения, създаване на устойчива мрежа от млади-жени лидери да се подкрепи по-активното им участие в помощ на образователните институции.
4) Преодоляване на домашното насилие, ранните бракове и други форми на традиционни патриархални практики на контрол и насилие. Осигуряване на условия за по-голям достъп до правосъдие за ромските жени.
5) Подобряване на мерките за идентифициране, превенция и защита на жертви на антиромски нагласи, езика на омразата и престъпленията от омраза;

6) Подобряване на мерките за ефективно наказателно правораздаване в случаи на език на омразата и престъпления от омраза;
7) Подобряване на мерките за закрила на малолетни и непълнолетни лица, принадлежащи към етнически малцинства, както и на деца, живеещи в домакинства с дълбока бедност;
8) Подобряване на дейностите за ограничаване отпадането на ромските деца от училище;
9) Повишаване на информираността на ромите с акцент върху ромските жени и младежи, във връзка с възможностите за достъп до правна помощ;
10) Превенция на нежелани социални феномени в зоните с концентрация на бедност (в т.ч. ранни бракове, домашно насилие, битова престъпност и противообществени прояви). Изграждане от страна на общините и правоохранителните институции на системи за видеонаблюдение, аналогични за останалата част на населените места;
11) Превенция на специфичните форми на трафик на хора в зоните с концентрация на бедност и осигуряване на допълнителни мерки при защита на жертвите на трафик на хора, принадлежащи към етнически малцинства, с цел понижаване на броя на случаите на трафик на хора и повишаване на разкриваемостта и съдебните производства срещу трафиканти;
12) Разработване и прилагане на услуги за реинтеграция на деца – жертви на трафик с цел ефективна социализация на тази най-уязвима група, постигане на благосъстояние и цялостно развитие.

Институциите провеждат публични кампании за изграждане на култура за политиките за разнообразие, равнопоставеност, достойнство и основни човешки права на ЕС и повишаване на нивото на обществена чувствителност към проявите на антиромски нагласи и дискриминация. Националното бюро за правна помощ има опит в работата с улесняване на достъпа до правна помощ и правосъдие на представители на уязвими групи, включително жертви на домашно насилие и насилие по полов признак, деца, жени от малцинствен произход и/или от отдалечени и географски изолирани райони чрез въвеждане на мобилни екипи за правна помощ. Това е много важен аспект в работата, свързана с овластяването и равните възможности.

VII. МЕХАНИЗМИ ЗА УПРАВЛЕНИЕ

Координираща роля по изпълнението Национална стратегия на Република България за равенство, приобщаване и участие на ромите (2021-2030) има Националната контактна точка, която е Секретариатът на Националния съвет по етнически и интеграционни въпроси към Министерския съвет (НССЕИВ).

Секретариатът на НССЕИВ координира и цялостния процес по планиране на областните стратегии и общинските планове за действие, тяхното изпълнение и мониторинг.

Към областните управители има създадени областни съвети за сътрудничество по етническите и интеграционните въпроси (ОССЕИВ), като консултативни и координиращи органи, подпомагащи провеждането на политиката по етническите и интеграционните въпроси на областно ниво.

Областната стратегия на област Варна се изпълнява посредством плановете за действие на общините, които са неразделна част от областната стратегия.

Общинските съвети приемат и изпълняват общински планове на действие, съобразно нуждите и потребностите на своята община. С решение на съответния общински съвет в общините могат да се създават общински съвети за сътрудничество по етническите и интеграционните въпроси. Могат да обособяват и други структури при необходимост за планиране, изпълнение и мониторинг на заложените в плана мерки.

Структурата за координация на областно равнище е Областния съвет по етническите и интеграционните въпроси (ОССЕИВ). Могат да се създават и отделни звена за мониторинг, работни групи, които при необходимост да изпълняват конкретни задачи по изпълнение на областната стратегия.

VIII.МЕХАНИЗМИ ЗА МОНИТОРИНГ И ОЦЕНКА

Оценката на изпълнението на стратегията се осъществява от Областния съвет за сътрудничество по етническите и интеграционните въпроси (ОССЕИВ) чрез мониторинг и прилагане на различни форми за наблюдение и оценка. Мониторинга се осъществява, чрез систематично събиране и анализиране на информация. На тази основа се съгласуват мерките и заложените дейности в стратегията документ и/или се формират коригиращи мерки, с оглед изпълнението на заложените дейности по приоритетите на плана.

Напредъкът по изпълнението на заложените дейности по приоритетите на плана се отчита в административен мониторингов доклад.

- ОССЕИВ координира и обобщава получената информация в мониторингов доклад
- Докладът се представя за одобрение пред ОССЕИВ

Докладът се представя в Секретариата на НССЕИВ

IX.ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Настоящата областна стратегия се утвърждава от Областния управител на област Варна.

В резултат на изпълнение на Стратегията се очаква следният ефект и въздействие:

- Синхронизиране на визията за развитието на равенството, социално-икономическото приобщаване и участие на ромите на всички равнища – общинско, областно и национално.
- Съответствие на областната стратегия на националните и европейските приоритети в сферата на приобщаването на уязвимите лица от етнически групи;
- Засилване на политиките на социално приобщаване и постигане на реални резултати в област Варна.

Постигането на равенство, приобщаване и участие на ромите изисква сътрудничеството на всички пряко ангажирани институции на национално, регионално и местно ниво в партньорство с гражданското общество и пълноценно участие на ромите в този процес.